ЁШ ЛЕНИНЧИ

Ўзбекистон комсомол-ёшлари рўзномаси

1991 йил 19 январь Шанба
№ 11 (13.697).

Баҳоси: Обуначига — 6 тийин. Сотувга — 10 тийин.

• АССАЛОМУ АЛАЙКУМ, АЗИЗ МУШТАРИЙ! السلام علیکم، عزیز موشتری ! •

Тошкент «Шарқ гули» бадиий буюмлар ишлаб чиқариш бирлашмаси жамоаси 1990 йил режаларини ортиғи билан бажарган эди. Уларнинг бу йилги режалари ҳам улкан. Маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмини ошириш, сифатини яхшилаш ва таннархни бирмунча камайтириш учун тикувчилар астойдил бел боғладилар. Бирлашмада бунинг учун ҳамма имкониятлар етарли. Фақат бу ерга етказиб берилаётган хом ашёдаги узилишларни ҳисобга олмаганда.

СУРАТДА: корхона илғор тикувчиси Наргиза Убайдуллаева. Наргиза кунлик топшириқларни анча ортиғи билан уддалашга муваффақ бўлаётир.

Ҳ. СОЛИҲОВ олган сурат.

ИБРАТЛИ ИШЛАР

Пастдарғом ноҳиясидаги Калинин номли жамоа хўжалигининг ёрдамчи тармоқлари муваффақиятли ривожланмоқда. Айниқса мармарга ишлов бериш цехи яхши даромад келтираяпти. Қисқа вақт ичида бу цех ёрдамида хўжалик 140 минг сўм даромад қилди.

— Хом ашёни биз қўшни Нуротадан оляпмиз, — дейди жамоа хўжалигининг раиси А. Сафаров. — Цехда қайта ишланган маҳсулотни асосан Свердловск ва Грузияга юборяпмиз. Бунинг эвазига қурилиш материаллари ва металл қувурлар олмоқдамиз.

Бундан ташқари, жамоа хўжалиги ноҳия матлубот уюшмаси билан биргаликда томат пастаси ва сок тайёрлайдиган цех қурмоқда. Бу цех шу йилнинг май ойида ишга туширилади. Бу цехга яна қарийб 100 киши ишга олинади. Жамоа хўжалигида анъанавий халқ ҳунарларини тиклаш борасида ҳам дастлабки ишлар қилинаяпти, тегирмон ва жувозхона қуриш режалаштирилган.

БИЗНИНГ ИСТАГИМИЗ

Мамлакат Президенти, ССЖИ Олий Кенгаши, КПСС Марказий Қўмитаси номига ҳозир бутун иттифоқимиздаги одамларнинг эътибори қаратилган минтақа — Болтиқбўйидан жуда кўп телеграммалар келмоқда. Одамлар юз берган вазиятдан жуда ташвишланишмоқда, барча телеграммаларда юз берган воқеалардан ачиниш ва куйиниш, аҳволни мумкин қадар тезроқ барқарорлаштириш истаги сезилиб турибди. Телеграф қисқача сатрларининг ўзи буни яққол кўрсатяпти...

Литвадаги вазият портлайдиган даражада кескинлашди. Одамлар парламентнинг масъулиятсиз сиёсатидан норози бўлиб, унинг истеъфога чиқишини талаб қилмоқдалар. ССЖИ Олий Кенгашидан Литвада дарҳол президентлик идорасини жорий этиш ва халқ депутатлари III съездининг қарорларини бажариш юзасидан Президентга таъсир ўтказишни сўраймиз.

«Вильнюс» лойиҳа-қурилиш бирлашмаси ишчилари.

«Спарта» пайпоқ-трикотаж фабрикаси ходимлари.

«Литвторчермет» жумҳурият бирлашмаси ишчилари.

«Вильнюс» темир йўл тармоғи ишчилари.

* * *

Литвада фожиали вазиятнинг вужудга келиши жумҳурият Олий Кенгашининг даъватлари билан боғлиқ бўлиб, бу миллий адоватнинг янги тўлқинини авж олдиришга кўмаклашади.

Жумҳуриятда вазиятни барқарорлаштиришнинг бирдан-бир имконияти сифатида миллий нажот қўмитасини қўллаб-қувватлаймиз.

Кулешлар, Ягминаслар, Фокинлар, Колесниковлар, Клевинскенелар, Вайтрубаслар, Кленовлар оилалари.

* * *

Биз, Литва ССЖ Шилуте ноҳияси коммунистлари ва аҳолининг кўпчилиги Литва нажот қўмитасининг ҳаракатларини қизғин қўллаб-қувватлаймиз. Қўмитанинг тузилишини биз Шўро ҳокимияти ва ССЖИ Конституциясининг, Литва ССЖ Конституциясининг амал қилиши қайтадан тикланиши билан, Литванинг ССЖ Иттифоқи таркибида ривожланиши билан боғлиқ деб биламиз.

Шилуте ноҳия фирқа қўмитасининг котиби Б. Ковецкене ва ноҳия коммунистлари.
(Жами 32 киши имзо чеккан).

(«Правда» рўзномасининг 17 январь сонидан).

БОЛТИҚБЎЙИДАГИ АҲВОЛ

ВИЛЬНЮС. Ҳа, Литва мотам тутмоқда. Мотам кунлари кеча тугади. Вильнюсда жумҳуриятнинг турли бурчакларидан келган юз минглаб одамлар иштирокида тантанали дафн маросими бўлиб ўтди. Унда Литва Олий Кенгаши ва ҳукумат раҳбарлари ҳам қатнашишди. Марҳумларнинг жасади Антакальнис қабристонига қўйилди. Ўлганлар орасида Ларета Асанавичюте, Кавалюкас, Алгимантас, Шимулёнис, Игнаслар ҳам бор. Уларни танк босиб кетганди. ССЖИ Федерацияси Кенгаши аъзоси, ССЖИ Олий Кенгаши Миллатлар Кенгаши Раисининг ўринбосари Б. Олейник Литва парламентида Литва халқига чуқур ҳамдардлик изҳор этди. Москвадаги Любланка майдонида ҳам қатор фирқалар ва ҳаракатлар ташаббуси билан мотам митинги уюштирилди.

Вазият мураккаб бўлсада ҳаёт давом этмоқда. Вильнюсда комендантлик соати бекор қилинди, мотам кунларида мактабларда умид дарслари ўтилмоқда. Жумҳуриятнинг кундалик рўзномалари яна чиқа бошлади. Қизил Хоч касалхонаси шифокорлари тунни кунга улаб меҳнат қилишяпти. Литванинг бош вазири Г. Ваюнарис ҳарбийлар билан учрашгач қўшин билан олиб борилаётган мулоқот давом этади деган. Жумҳурият Олий Кенгаши эса ССЖИ Қуролли Кучларининг 11-13 январдаги жиноятларини тафтиш этиш учун давлат комиссияси тузди. Ҳукумат эса парламентдаги поляк фракциясига оғир дамларда қўллаб-қувватлагани учун миннатдорчилик билдирди.

Аммо литваликларнинг ҳавотири ҳали тарқагани йўқ. Парламент биносини қўриқлаш кучайтирилмоқда. Унинг атрофи темир-бетон бўлаклари, юк машиналари ва оғир техника билан ўраб олинган. Эркин касаба уюшмалари мустақиллик майдонида кечаю-кундуз навбатчилик қилаётганлар ва парламент биносини қўриқлаётганларни бепул овқатлантириш учун 50 минг сўм ажратди. Литвани мудофаа қилиш фонди ташкил этилди. Ҳозирданоқ унга пул ўтказиш бошланди. Витас Крести ҳарбий ордени қайтадан тикланди. Жумҳурият Олий Кенгашининг Раиси В. Ландсбергис овознигор орқали ўрис тилида сўзлашувчи аҳолига мурожаат қилиб, ўзаро тушунишга ва Литва халқи билан бирдамликка чақирди.

Ёдингизда бўлса агар ҳарбийларни ёрдамга чақирган «миллий нажот қўмитаси» эди. Мазкур «қўмита»нинг қандай ташкилот эканлигини ҳатто ССЖИнинг янги ички ишлар вазири Б. Пуго ҳам ССЖИ Олий Кенгаши сессиясида тан олган. Шуниси қизиқки қўмитага кимлар аъзолиги, раҳбарлари ким эканлиги ва унинг олдига қўйган мақсад ва вазифалари нималардан иборат эканлиги ҳамон номаълум. Биророта ҳам оммавий ахборот воситаси бу ҳақда шу кунгача лом-лим дегани йўқ. Аммо кечаги марказий рўзномаларда (жумладан «Известия») ана шу қўмита Литва Олий Кенгаши Раиси В. Ландсбергисга телеграмма жўнатиб ундан дарҳол истеъфога чиқишни талаб қилганлиги берилган.

* * *

ТАЛЛИНН. Эстония Олий Кенгаши депутатлари Сергей Петинов ва Владимир Лебедевлар 17 январь куни парламент биносида сиёсий очлик эълон қилишди. Улар ўрис тилида сўзлашувчи аҳоли талаби қондирилмагунча Тоомпеа саройидан чиқишмоқчи эмас. Талаблар эса қуйидагича: 1989 йилдан бери қабул қилинган барча қонунларни БМТнинг инсон ҳуқуқлари қўмитасида экспертизасидан ўтказиш, Таллинн шаҳар Кенгашининг уй-жойни тақсимлашдаги чеклашларни қайта кўриб чиқиш.

* * *

РИГА. «Советская Латвия» рўзномасида Латвия жумҳурияти иш ташлаш қўмитасининг қарори чоп этилган. Унда иш ташлаш ССЖИни сақлаб қолиш ва ССЖИ Конституциясини, инсон ҳуқуқларини тиклаш учун уюштирилгани таъкидланади.

* * *

ЛЕНИНГРАД. Бу ерда Литвада куч ишлатилганига норозилик билдириб 399 корхонада 16 январь куни икки соатлик огоҳлантирувчи иш ташлаш бўлиб ўтди. 109 жамоа шу куни митингга чиққан. Болтиқбўйи жумҳуриятларини қўллаб-қувватловчи мурожаатномага 50 минг киши имзо чеккан.

(Марказий матбуот материаллари асосида тайёрланди).

Танишинг: янги ойнома

«Сирли олам» сири очилди

Жумҳуриятимиз ўқувчиларининг орзу-нияти ниҳоят амалга ошди. Илмий-оммабоп, илмий-бадиий, саргузашт ва фантастика ойномаси «Сирли олам»нинг илк сони нашрдан чиқди. Уни Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси таъсис этди.

Муштарийлар ойноманинг илк сонида Иттифоқимиз ва жумҳуриятимизнинг кўпгина таниқли олим ва қалам соҳиблари йўллаган қутловларни, Мурот Ўрознинг «Турк асотир —(миф)лари», машҳур фантаст адиб Жонатан Ландаунинг «Будда қиссаси» асарлари, ёзувчи Евгений Березиковнинг «Барҳаёт шоҳ афсонаси», Носир Муҳаммаднинг «Анқони маҳрам қилдингиз...» бадиаларини, Хуршид Дўстмуҳаммаднинг «Башорат қиламан, ишонасизми?» мақоласи ва бошқа ранг-баранг материалларни мутолаа қилишлари мумкин.

Ойнома ижодкорларининг режалари катта. Кейинги сонларда муштарийлар:

— Аниқ табиий фанларга доир илмий кашфиётлар, техника соҳасидаги ихтиролар ҳақида суҳбатлар, мақолалар, дарслар;

— «Мўъжизалар қомуси» рукуни остида табиат ва инсонга хос ғаройиб ҳодисалар;

— Экологик инқирозга доир суҳбат, мақола ва бадиалар;

— Космогоник мавзуда шеър ва достонлар;

— Тоҳир Малик, Рустам Обидов, Абдулҳаким Фозилов, Раҳимжон Отаев, Алишер Маҳсумов, Муҳаббат Йўлдошева, Соҳиба Абдуллаева, Мавлуда Иброҳимова, Фазилат Ҳожиқулова, Абдуқаюм Йўлдошева, Озод Мўмин, Абдураҳмон Каримов, Ойбек Маҳмудов каби ўзбек фантаст-ёзувчиларининг асарлари; Анвар Обиджон, Исфандиёр, Исроил Тўхтаев, Вали Бобомуродов, Юрий Ковалевнинг саргузашт қисса ва ҳикоялари;

— Будда. Саховат йўли. Ҳикматлар.

— Инглиз, ҳинд ва араб адибларининг «Муҳаммад қиссаси», «Мусо қиссаси», «Исо қиссаси» асарлари;

— Хушхабар (Инжилдан: Лука баён этган Муқаддас хушхабар);

— Артур Кларк, Гарсиа Маркес, Станислав Лем, Рэй Брэдбери, Айзек Азимов, Иван Ефремовнинг энг сара илмий-фантастик асарлари;

— Даниэл Дефонинг «Робинзон Крузо» романининг иккинчи китоби;

— Жеймс Хедли Чейзнинг «Аждарҳо комидан репортаж» ўткир сюжетли саргузашт қиссаси (Олим Отахонов таржимаси);

— Парапсихология (экстрасенсорика, телекинез, телепатия, биоэнергия, левитация), полтергейст (бебош руҳлар ўйини); халқ табобати ва йог мактаби, у—шу, дзюдо фалсафаси муаммоларига бағишланган туркум мақола ва бадиалар;

— «Меросимиз — тарихимиз» рукуни остида Муҳаммад Сиддиқ Рушдийнинг «Туркий авлиёлар тазкираси» китобидан боблар (нашрга тайёрловчи ва табдил этувчи Ҳ. Ҳамидов, И. Остонақулов);

— Мирзо Улуғбекнинг Англиядан топилган «Тўрт улус тарихи» қўлёзмасидан боблар ва Хитой манбаларидаги қадимги туркий халқларга доир илк маълумотлар (нашрга тайёрловчи ва таржимон Б. Аҳмедов);

— Али Қушчининг янги топилган адабий рисоласи;

— Абу Ҳамид ал-Ғаззолийнинг «Кимёи саодат» рисоласидан сайланма фасллар;

— «Овесто»нинг бизгача етиб келган фаслларининг тўла таржимаси (ўзбекчага Рауф Парфи ўгирган) ва бошқа асарлар билан танишасиз.

Ойноманинг илк сонида Ўзбекистон комсомоли Марказий Қўмитасининг саркотиби А. Носиров ёзганидек; «Биз истиқболдаги масъулиятли вазифаларимизни муваффақият билан оқилона ечишда янги ойномамиз ҳам баҳоли қудрат ўз ҳиссасини қўшади, деб умид қиламиз» ва кўп сонли муштарийлар номидан «Сирли олам»га чин кўнгилдан оқ йўл тилаймиз.

Шу сонга хабар

«Ёш ленинчи» ололмаяпман

Кутилмаганда телефон жиринглади.
— «Ёш ленинчи»ми!
— Ҳа!
— Мен Марғилон шаҳар янги Фарғона кўчасидаги 101-уй 75-хонадонда яшовчи Мадаминов Содиқжонман. «Ёш ленинчи»ни ололмаяпман.
— Нима бўлди!
— Мен жуда кўп ойнома, рўзномаларга обуна бўлганман. «Ёш ленинчи»дан бошқа ҳаммасини олаяпман. Марғилон шаҳридаги бош почтамтга борсам, у ердагилар: «Тошкесарга боринг» дейишди. Тошкесардаги «Союзпечать» агентлигидагиларга учрашсам, улар ҳам: «Биз билмаймиз» дейишяпти. Бошим қотиб қолди. Рўзнома янгиликларидан бехабар қолаяпман. Нима қилсам экан! Ёрдам беролмайсизларми!
— Иш жойингиздан обуна бўлганмидингиз!
— Ҳа.
— Мумкин бўлса, айтсангиз!
— Олдин Олтиариқ ноҳиясига қарашли МСПМК-89 да ишлардим. Ўша ерда обуна бўлганман. Ҳозир Марғилон ипак комбинатида оператор бўлиб ишлаяпман.

Кейинги кунларда шунга ўхшаш аризалар билан шикоят қилаётган ўқувчиларимизнинг сони ортиб боряпти. Рўзномага талаб катта. Уни катта ҳам, кичик ҳам ўқиётганлиги рост. Лекин почта хизмати ходимлари, биринчи галда, рўзномага обуна бўлган ўқувчиларимизнинг талабларини қондирмоқлари лозим. Марғилон шаҳар бошпочтамт ҳамда Тошкесар «Союзпечать» агентлиги мутасаддиларидан юқоридаги арз хусусида жавоб кутамиз.

Тўлқин ҲАЙИТ.

Очиқ мулоқот

Ёшлар фикрини ўрганиш, улар билан яқиндан ҳамсуҳбат бўлиш, муаммоларини ҳал этишда мададкор бўлиш вилоят фирқа, комсомол ташкилотларининг айни кундаги асосий вазифаларидан биридир.

Фирқа, комсомол ташкилотларининг раҳбарлари билан ёшларнинг очиқ мулоқоти Марғилон «Атлас» ишлаб чиқариш бирлашмасида бўлиб ўтди. Унда вилоятлараро фирқа ва комсомол ходимлари малакасини ошириш илмгоҳи директори Турғуной Эгамбердиева, вилоят фирқа қўмитаси сиёсий маориф уйи ходими Аъзамжон Пўлатов ҳамда вилоят комсомол қўмитаси котиби Анваржон Эгамбердиев, шунингдек, яқинда бўлиб ўтган жумҳурият комсомолининг XXIV съезди делегатлари ҳам иштирок этишди.

Ҳозирги иқтисодий аҳвол ҳамда ёшлар муаммоларини ҳал этиш борасида олиб борилаётган ишлар ҳақида Т. Эгамбердиева гапириб берди. Учрашув савол-жавоблар асосида қизиқарли ўтди.

Асилжон ЙЎЛДОШЕВ,
Фарғона вилояти.

Талабгорлар ҳузурида

Хўжаобод ноҳия марказий шифохонаси ва санитария эпидемиология станцияси ташаббуси билан турли мутахассисликдаги шифокорлардан иборат «Шифокор-лектор» маслаҳат гуруҳлари тузилди. Гуруҳ аъзоларининг асосий мақсади ноҳиядаги хўжаликларда, чорвачилик фермалари, корхона, шунингдек, мактаб, билим юртларида бўлиб, турли хасталикларнинг олдини олиш, соғлиқни мустаҳкамлаш, соғлом турмуш тарзини тарғиб топдириш борасида учрашувлар ўтказиш, турли тиббий суҳбат, савол-жавоб кечалари ташкил этиш, зарур тиббий-гигиеник маслаҳатлар беришдан иборатдир. Учрашувлар чоғида тиббий-гигиеник мавзудаги расм-плакатлар кўргазмаси ҳам ташкил этилади. Ҳозирда ноҳия ҳудудида учта шундай шифокорлар гуруҳи фаолият кўрсата бошлади. Шу кунга қадар улар ўнга яқин мароқли ва қизиқарли учрашувларни ўтказдилар.

М. МУРОДОВ.

Хайрия беллашуви

Яқинда Попда ноҳия комсомол қўмитаси ташаббуси билан Ўрта Осиё ва Қозоғистон жумҳуриятларидан келган 200 нафар спортчи ёш иштирокида Афғонистонда ҳалок бўлган аскарлар хотирасига бағишлаб мусобақа ўтказилди. Тўрт кун давом этган беллашувда ўсмир боксчилар куч синашдилар.

Мусобақадан сўнг ноҳия комсомол қўмитаси томонидан тузилган комиссия, ноҳия кенгаши қошидаги жисмоний тарбия ва спорт қўмитаси, ноҳия байналмилалчи аскарлар кенгаши спортчиларни муносиб тақдирладилар. Уларга Чуст миллий пичоқлари, дўппилари ва бошқа эсдалик совғалар топширилди. Турли хайрия тадбирларидан тушган маблағдан 11 нафар собиқ «афғон» оилаларига палос ва бошқа қимматбаҳо буюмлар, 200 сўмдан ёрдам пули берилди.

— Бундай тадбирларни кўпроқ ўтказиш лозим, — дейди ноҳия комсомол қўмитаси етакчиси Алишер Довулов, — Афғонистонда гулдек умри хазон бўлган укаларимиз руҳи олдида ҳамиша қарздормиз. Ҳозир улар учун алоҳида боғ ташкил этаяпмиз. Кўчаларга, мактабларга уларнинг номлари берилаяпти.

Мусобақа бошланган куни, шунингдек, болалар ва қариялар интернатуйи, мактаби, ногирон, қаровчисини йўқотган оилаларга ҳам ёрдам пули берилди.

Р. МАМАДАЛИЕВ,
Наманган вилояти, Поп шаҳри.

Ёш ижодкорлар уюшмаси

Хўжаобод ноҳия комсомол қўмитаси ва «Шонли меҳнат» рўзномаси таҳририяти ташаббуси билан ёш ижодкорлар уюшмаси тузилди. Уни тузишдан мақсад ёш ижодкорларни бирлаштириш, рўзнома билан алоқаларини янада мустаҳкамлашдир.

Хўжаобод тиббиёт билим юртининг ўқитувчиси, жумҳурият ёш ижодкорларининг VI-семинар-кенгаши иштирокчиси, ноҳия рўзномасининг жамоатчи мухбири, ёш шоир Неъматжон Орипов уюшма раиси этиб сайланди.

Р. ЖУМАНИЁЗОВА.

Гельмут Коль яна ГФЖ канцлери

Гельмут Коль яна ГФЖ канцлери этиб сайланди. Бундестагнинг мажлисида 644 депутатдан 378 киши уни ёқлаб овоз берди. Коль номзодига қарши 257 депутат овоз берди, 9 депутат бетараф қолди. Қонунга мувофиқ Канцлерни сайлаш учун депутатлар овозининг оддий кўпчилиги зарур.

Қарийб 60 йил мобайнида биринчи марта ҳукумат бошлиғини сайлашда Бундестагнинг бутун Олмониядан сайланган депутатлари иштирок этдилар. Коль Канцлер этиб тайинланганлиги тўғрисида федерал президентнинг ёрлиғини олгандан кейин бугун парламентда қасамёд қилади.

Мармелад ҳам бўлади

Нукусдаги спиртсиз ичимликлар ва пиво заводида мармелад ишлаб чиқариш учун мўлжалланган ускуналар ўрнатила бошланди. Бу ширинликни тайёрлаш учун корхонада янги цех ишга туширилади.

Лойиҳада кўрсатилишича, бу цех йилига 360 тонна маҳсулот тайёрлаш қувватига эга бўлади. Лекин бу келажакда цех ишларни авж олдириб, икки сменада ишлай бошлагандан кейин бўлади. Бироқ шу йилнинг ўзидаёқ 80 тоннага яқин мармелад ишлаб чиқариш режалаштирилмоқда. Бу ерда тайёрланган маҳсулотнинг ҳаммаси Қорақалпоғистон дўконларига юборилади.

Янги қувватларни ишга тушириш кўп жиҳатдан заводдаги барча бўлинмаларнинг барқарор ишлаши туфайли мумкин бўлди. Чунончи, ўтган йили бу ерда барча корхонаб режалар бўйича режалар бажарилди. Натижада даромад режадаги 15 минг сўм ўрнига 65 минг сўмни ташкил этди. Бу маблағнинг анчагина қисми корхонани ва ижтимоий-маданий-маиший соҳани ривожлантиришга сарфланади.

Рақамлар тилга кирганда...

Қизиқ, ҳар йили шундай рақамларни ёзаверамиз, келтираверамиз. Йиллар эса ўтаверади. Ҳисобсиз жиноятлар ана шу сонлар бағрига сингиб кетаверади. Энг даҳшатлиси, қанчалаб инсонлар ҳаёти қоғозларга айланиб кетса, қандай ёмон...

Иложсизмиз. Яна рақамларга мурожаат қиламиз. Ўтган йили рўйхатга олинган жиноятлар сони 88 минг 155 та эканлигини жумҳурият ички ишлар вазирлигининг ташкилий инспекторлик бошқармаси ходимлари тайёрлаган материалдан кўриб ёқангни ушлайсан киши. Шулар орасида рўйхатга олинмаганлари яна қанча. Бу рақам 1989 йилга нисбатан 4,4 фоизга кўпайибди. Бу ҳам яхшиликка томон эмас.

Жиноятларнинг ўсишини қандай тақсимлашни билмайсан киши. Деярли барча вилоятларда бу борада аҳвол ниҳоятда ачинарли. (Тошкент шаҳри, Фарғона ва Қашқадарё вилоятларидан ташқари) Энг «юқори» ўринда Андижон (+25,5 фоиз) ва Сирдарё (+23,8 фоиз).

Бошқарма материаллари орасида жиноятчилик билан курашда Тошкент шаҳри ички ишлар ходимлари бирмунча муваффақиятларга эришганлар. Лекин жиноятларнинг ялпи сони кўплиги (+2,7 фоиз) ташвишли. Айниқса, жиноят қидирув йўналиши бўйича жумҳуриятдаги ҳар уч жиноятдан бири Тошкент шаҳрида содир этилмоқда.

...Ўтган йили 1125 та қотиллик, 1422 та оғир тан жароҳати етказиш, 635 та номусга тегиш, 1134 та босқинчилик, 2895 та талончилик, 22741 та шахсий мулкларни ўғирлаш (шунинг 1042 таси хонадонлардаги ўғирликлар) содир этилган. Давлат ва жамоат мулкини ўғирлаш 21,3 фоизга, жиноий жавобгарликка тортиладиган безорилик ҳаракатлари эса 15,6 фоизга кўпайгани қайси биримизни ташвишлантирмайди.

Тўғри, жамоат жойларида халқ осойишталигини сақлаш йўлида оз бўлсада, ютуқлар бор. Кўча-кўйларда содир этилган жиноятлар сони ҳам 8 фоизга қисқарган. Лекин аҳоли истиқомат қилаётган масканлардаги кўчаларда жамоат тартибини сақлаш қониқарсиз аҳволда эканлигини айтмасак бўлмайди. Бундай жойларда содир этилган 15 минг 342 та жиноятнинг ҳисобини оладиган бўлсак, рўйхатдаги жами жиноятнинг ҳар тўрттадан бири жамоат жойларида юз берганги аён бўлади. Ёки фуқароларнинг маст ҳолда жиноят содир этиши 8,8 фоизга, шу жумладан Тошкент шаҳрида бу 16,4 фоизга, Хоразм ва Сирдарё вилоятларида 21,7 ва 24,2 фоизга ошган.

Кейинги пайтларда қайта жиноят содир қилганлар тобора кўпаяётганлиги ҳақида куйиниб гапираяпмиз. Айниқса, вояга етмаган ёшларимиз ўртасида тартиббузарликларнинг янада ошиб бораётганлиги кўпчиликни ҳавотирга солмоқда. Кейинги 1,5—2 йил ичида шахсий машиналарни олиб қочиш ҳоллари янада кўпайганлигидан фуқаролар норозилик билдиришмоқда.

Бу балки баъзи одамларда хавотир уйғотар. «Нима кераги бор эди бундай рақамларни келтириб, аҳоли ўртасида шов-шув кўтариб» дейдиганлар ҳам топилар. Майли нима бўлганда ҳам халқдан ҳеч нарсани яширмаслик керак.

Илгари даромад... тўкиб юборилларди

Қирғизистоннинг Лайлак ноҳиясидаги «Коминтерн» давлат хўжалиги чорвадорлари учун сут тайёрлаш даромадли ишга айланди. Бунга чиқиндисиз технологиянинг жорий этилиши ёрдам берди. Сифатсиз ва қайтиб келган маҳсулот яқин вақтларгача четга арзимаган пулга сотилар ёки тўкиб юбориларди. Энди бундай маҳсулотдан миллийноз-неъматлар — қурт ва қуртоп тайёрлана бошланди. Натижа кутилгандан зиёда бўлди. Энди давлат хўжалиги ғазнасига ҳар ойда 2 минг сўмдан кўпроқ соф даромад тушмоқда.

Шу сонга хабар

Нуқтаи назар

Қўчқор ХОНАЗАРОВ,
фалсафа фанлари доктори, профессор

ТИЛГА ҲУРМАТ— ЭЛГА ҲУРМАТ

МАМЛАКАТИМИЗ мураккаб кунларни бошидан кечирмоқда. Тарихимизда бундай даврлар кам-дам-кам бўлган. Биз ниҳоятда чуқур аҳамиятга эга ўзгаришларни амалга оширмоқдамиз. Ҳозирги ҳар бир қадамимиз келажагимизга, истиқболимизга кўп даражада, жиддий таъсир кўрсатмоғи лозим.

Биз ҳаётдан эскирган, ўзининг турмуш талабларига жавоб бера олмаслигини кўрсатган қоидалар, хулосалар, тартибларни четлатиш учун курашаётганимизда, улар ҳозиргача хаспўшлаш, «чет кўздан» сақлаб, беркитиб турган ифлос, беҳаё томонлар, шахслар ҳам юзага чиқиб қолмоқда. Айниқса, жамиятимиз фикрлар эркинлиги, фикрлар хилма-хиллиги, кўп фирқалилик асосларга кўча бошлаши билан бундай жараёнлар кучайди, сиёсий беандишалар ўзларини кенг намоён қилиб, тарих саҳнасига чиқиб олишга ҳаракат қилмоқдалар.

ЖАМИЯТИМИЗНИ ҳайрон-паришон қилиб турган нарсалардан бири — жумҳуриятлар Иттифоқининг парчаланиб, бўлак-бўлак бўлиб кетиш хавфидир. Жумҳуриятлар, миллатлар ва элатлар мустақиллик, суверенитет, ўз тақдирини ўзи белгилаш, бунинг учун эса ё Иттифоқдан чиқиш ва мустақил ҳаёт кечириш ёки Иттифоқда қолган ҳолда, Иттифоқни тубдан ўзгартириш масаласини қўймоқдалар. Баъзи жумҳуриятлар, масалан, Литва, Грузия, Арманистон, Латвия, Эстония ҳалитданоқ Иттифоқ шартномасига қўл қўймасликларини ошкора билдирдилар. Бу масала атрофида Украина жумҳуриятида ҳам жуда кескин кураш бормоқда.

Нима учун шунча йиллар дўстликни, ҳамкорликни, ўзаро ёрдамни, кўзда тутиб, бирлашиб иш олиб боришнинг афзалликлари ҳақида кечаю-кундуз тинмай тушунтиришлар олиб боришимизга қарамай, жумҳуриятларнинг каттагина қисми Иттифоқдан чиқиб кетиш дардида? Чунки, В. И. Ленин кўрсатмаларидан ва Шўро Иттифоқи тузилаётган даврдаги тарихий ҳужжатлардан фарқли ўлароқ, аста-секин ихтиёрийлик, тенглик, инсонпарварлик, жумҳуриятлар ўртасидаги, жумҳуриятлар билан марказ ўртасидаги муносабатлардан сиқиб чиқарилди, уларнинг ўрнига мажбурийлик, тенгсизлик, адолатсизлик билан иш кўриш кундалик қоидага айланди. Коммунизм томон, жаҳон империализмини узил-кесил тугатиш томон ҳаракатда жумҳуриятлар ҳарбий кучимизнинг, қудратимизнинг устунлигини таъмин этиш воситалари бўлиб келдилар. Коммунизм қуриш учун аввало ривожланган социализм даражасига кўтарилиш лозим, унинг учун эса дарёларнинг оқимини ўзгартириш, сунъий денгизлар юзага келтириш, минг йиллар давомида омоч кўрмаган қўриқ ерларни бузиш, металлургия, кўмир ва нефть саноатининг, кимёнинг мисли кўрилмаган улкан комбинатларини қуриш, пахта ҳосилини кўпайтириш учун то деразанинг тагигача ғўза экиш, Қизилқум бағридан қазиб олинаётган минг-минглаб тонна олий нав олтинни марказга жўнатиш керак эди. Империалистик давлатлар устидан ҳарбий жиҳатдан устун бўлиш учун жаҳонда энг яхши танклар, атом кучи билан юрадиган сув ости кемалари, жаҳоннинг энг узоқ бурчагига етиб бориб, биз хоҳлаган аниқликда ҳар қандай мустаҳкамланган нишонни яксон қилоладиган ракета қуролларини ва ҳоказоларни лойиҳалаш, қуриш ва янгилаб туриш учун ҳам ҳар йили юзлаб миллиард сўм маблағлар керак бўлди.

Демак, жаҳонда энг бой мамлакатимизни қашшоқ ва юпун қиладиган нарса иккита: ривожланган социализмни такомиллаштириш ва ундан коммунизмга ўтиш режалари, иккинчидан эса, империализмдан ҳарбий жиҳатдан устун бўлиш. Ҳаёт тажрибаси шуни кўрсатдики, бу иккала омил ҳам ўз мавқеини ва қимматини йўқотди; маълум бўлдики, ривожланган социализмни такомиллаштириш учун аввало ривожланган капитализм даражасига кўтарилиш керак экан. Бу масалани ҳозир биз хорижий мамлакатлар билан алоқаларимизни ҳар томонлама кенгайтириш йўли билан ҳал қилмоқдамиз. Иккинчидан, термоядро қуроли замонида икки қарама-қарши турган сиёсий системанинг ҳарбий тўқнашиши тўғрисида гап бўлиши мумкин эмас, чунки бундай тўқнашиш иккаласининг ҳам ҳалок бўлишига олиб келади. Шу сабабли иккала система ўртасидаги ҳамма муаммолар фақат музокара, ҳамкорлик йўли билан ҳал этилишигина мумкин.

Шундай экан, жумҳуриятлараро сиёсий, ижтимоий бирликка муҳтожлик ва талаб қолмади. Жумҳуриятлар ўз имкониятлари, ўз қобилиятлари, ўз ташаббуслари, ўз яратувчилик фаолиятларини тўла равишда намоён қила олсинлар учун улар Иттифоқ марказининг яккаҳокимлигидан, кўрсатма ва буйруқлари, ҳар нарсага бош суқаверишидан, ҳали уни, ҳали буни, чеклашларидан қутилишлари мақсадга мувофиқдир. Бунингсиз ҳар қанақа суверенитет, мустақиллик ҳақидаги гаплар ва бошқалар вазиятни ўзгартира олмайди. Ҳаммамизга маълумки, Иттифоқ раҳбарияти, марказ ўтмишда бутун жумҳуриятларнинг ҳақ ва ҳуқуқларини ўз қўлига йиғиб олган эди: жумҳурият марказга қачон ва қанча хом ашё, маблағ бериши олдиндан буйруқ, режалар орқали белгилаб қўйиларди, ҳамма жумҳуриятларнинг барча бойлиги умумдавлатники деб ҳисобланарди ва шу сабабли тўла равишда марказга олиб кетилар эди. Юқорида биз айтиб ўтган икки асосий талабгорнинг иштаҳасини қондириш учун марказ жумҳуриятларни обдон шилар эди. Бу «иш усули» ҳали-ҳали давом этиб келмоқда, десак бўлади. Бу йирик масалалардан ташқари, майда масалаларда ҳам жумҳуриятлар ҳеч қандай ҳокимият ва мустақилликка эга эмас эдилар: ҳар бир жумҳуриятнинг фуқароси ҳатто қўшни мамлакатга ҳам фақат марказ орқали ҳужжатларни расмийлаштириб, бориши мумкин эди. Мустақил деб аталмиш жумҳурият ўз ҳудудида ўз ихтиёри билан фақат икки миллион сўмлик иморатни ўзлаштириб, қуриши мумкин эди, агар қурилишнинг харажати икки миллион юз минг сўм бўлса, марказ билан алоқа ўрнатиши ва унинг рухсатини олибгина қурилишни бошлаши мумкин эди.

БУНДАЙ МУРАККАБ шароитда, табиийки, жумҳуриятлар Иттифоқини тиклаш ва янгичасига яратиш ишига ниҳоятда эҳтиёткорлик билан ёндашмоқ тўғри бўлади. Ҳар бир ноўрин ва ножўя ҳаракат марказга бўлган ишончнинг сақланиб қолган айрим парчаларини ҳам узил-кесил барбод қилиши мумкин. Ўтмиш даврга тегишли бўлган «мажбурий ҳурмат» ва таъзиму лаганбардорликка энди ўрин қолмади. Узоқ йиллар давомида марказ жумҳуриятларни «империализм ола бўжиси» билан қўрқитиб келди: «Агар сенлар якка қолсанг, империализм сенларни бир ямлаб ютади. Империализм қурбони бўлмайлик десаларинг, бирлашларинг, марказга бўйсинларинг. Ундан ташқари, бирга бўлсаларинг, коммунизмдек порлоқ келажакка тезроқ етишасанлар». Энди бундай пўписалар ва «коммунизм обакиси» билан ушлаб туриш ҳатти-ҳаракатлари жумҳуриятларга таъсир қилмай қўйди.

Тубдан ўзгарган шароитларда уруш хавфи, бостириб кириш хавфи, давлатлар орасидаги муаммоларни ҳарбий куч ёрдамида ҳал қилиш ҳам асосан тарих саҳифаларига кўчди. Эътиборни шу нарсага тортайликки, иккинчи жаҳон урушидан кейин ўтган катта давр ичида битта ҳам ривожланган капиталистик давлат иккинчи ривожланган капиталистик давлатга ҳарбий юриш қилгани йўқ. Ҳамма масалалар фақат БМТ қабул қилган умуминсоний қонунлар, талаблар, принциплар, мурожаатномалар асосида ҳал этилиши керак. Бу фикрни шу мисол билан тасдиқласак бўладики, масалан, АҚШда ССЖИга нисбатан қонуншунос-юристларнинг сони 12 баравар зиёд. Шу сабабли ҳар бир масала бўйича АҚШ фуқароси суд ва қонуншуносга мурожаат қилади, ўз манфаатларини адолатли ва тезда ҳал этилишини талаб қилади.

Зеро, суверенитет ва ҳақиқий мустақилликни талаб қилаётган ва эълон қилаётган жумҳуриятлар ҳалқаро вазиятдаги ана шу ўзгаришларни ҳисобга олган ҳолда иш тутмоқдалар. Улар ҳозирги замон даражасида яшаб, кун кечириб, ўзаро муносабатларини умуминсоний принциплар ва қадриятлар асосида қурган мамлакатлар оиласига киришни орзу қиладилар. Бундай давлатлар сифатида Швеция, Швейцария, Австрия, Дания, Финляндия ва шу каби бошқа давлатларни айтиб ўтиш мумкин.

Ана шу юқорида айтиб ўтилган фикр-мулоҳазаларни кўзда тутиб, яқинда эълон қилинган «Иттифоқ шартномаси»нинг лойиҳаси билан танишсак, албатта, умумий таассурот ниҳоятда зиддиятли бўлади. Асосий хулоса шундан иборатки, лойиҳа бутун мазмуни билан ўтмишда мавжуд бўлган, лекин ҳаёт инкор этаётган унитар давлатни сақлаб қолишга қаратилган. 1922 йилда тузилган тенг ҳуқуқли суверен жумҳуриятлар Иттифоқи аста-секин маъмурий-буйруқбозлик социализм тузуми таъсирида яккаҳокимлик давлатга, яъни унитар давлатга айланиб қолган эди. Янги Иттифоқ шартномасини тузишдан мақсад ана шу унитар давлатни йўқ қилиш ва унинг ўрнига суверен давлатлар Иттифоқи тузишдир.

ЛОЙИҲА НИМА УЧУН бундай жиддий камчиликларга эга? — деган савол туғилиши табиийдир. Гап шундаки, мамлакатимиз, юртимиз, жумҳуриятлар фақат мавжуд маъмурий-буйруқбозлик тузуми тўла барбод этилганидагина ўзларининг эркин Иттифоқларини туза оладилар. Маъмурий буйруқбозлик тузуми эса салкам етмиш йил давомида ниҳоятда изчиллик билан такомиллаштирилди, мустаҳкамланди. Шу тузумнинг орқасидан миллионлар обрў топдилар, баланд лавозимларга кўтарилдилар, ўзларига имтиёзли ҳаёт таъмин этдилар, жамиятнинг сараланган қисми ва юқори табақасини ташкил қилиб, ўз ҳаёт тарзларини юзага келтирдилар. Улар жон-жаҳдлари билан янгиликка, ўзгаришга қаршилар, чунки ўзгаришлар сабабли имтиёзларсиз қолишлари аниқ гапдир. Ана шу сабабли жамиятимиздаги инқилобий ўзгаришлар ниҳоятда секинлик ва инжиқлик билан амалга оширилмоқда. Бу сусткашлик ва имиллашнинг сабабчиси фирқа ва давлат аппаратидир. Маъмурий-буйруқбозлик социализми даврида улар шу даражада ўсиб-пишиб кетдиларки, Иттифоқда аппаратда машғуллар ишлайдиган аҳолининг 18 фоизини ташкил қила бошлади. Бу — жаҳонда энг баланд кўрсаткичлардан биридир. Жаҳонда энг тараққий этган давлатлардан бири АҚШда ҳаммаси бўлиб бор-йўғи 12 вазирлик бор. Бизда эса яқин-яқингача 100 дан ортиқ умумиттифоқ вазирликлари бор эди. Ҳозир ҳам уларнинг сони элликдан ортиқ.

Мана шу эскиликпарвар кучларнинг олға сураётган ғояларидан бири рус тилини ССЖИнинг давлат тили деб эълон қилишдир. Матбуотда эълон қилинган Иттифоқ шартномаси лойиҳасининг 19-моддаси «Иттифоқнинг давлат тили» деб аталган ва қуйидагича таърифланган: «Шартнома қатнашчилари миллатлараро алоқа воситаси бўлиб қолган рус тилини ССЖИнинг давлат тили деб эътироф этадилар». Шартнома лойиҳасида мулоҳазали ва эътирозли жойлари жуда кўп. Лекин энг кескин танқидга сазовор моддаларидан бири давлат тили тўғрисидаги жумласидир. Бу модда, мабодо қабул қилинадиган бўлса, мамлакат бўйлаб жиддий норозиликларга сабабчи бўлиши турган гапдир.

Давлат тили тўғрисидаги модда, биринчидан, В. И. Ленин ғояларига бутунлайин тескаридир. Маълумки, инқилобдан олдинги даврда Ленин бу тўғрида ўз фикрларини жуда аниқ айтиб ўтган. У рус тилини давлат тили деб эълон қилинишига қатъиян қарши бўлган. Давлат тили масаласида В. И. Ленин бир неча бор ёзган ва ўз фикрини айтиб ўтган. **Биз шу асарлардан фақат биттасини — 1914 йил январь ойида ёзилган «Мажбурий давлат тили керакми?» мақоласини олайлик.** Россияда рус тили мажбурий давлат тили деб эълон қилинишини ёқлаган либералларга эътироз билдириб, Ленин бундай дейди: **«Тургенев, Толстой, Добролюбов, Чернишевский тили улуғ ва қудратли тил эканини сизлардан кўра яхшироқ биламиз. Қайси миллатга мансублигига қарамай, Россиядаги барча миллатларнинг мазлум синфлари ўртасида мумкин қадар мустаҳкам алоқа ва қардошларча бирлик ўрнатилишини сизлардан кўра кўпроқ хоҳлаймиз. Шунинг учун ҳам биз Россиядаги ҳар бир кишининг улуғ рус тилини билиш имкониятига эга бўлишига тарафдормиз, албатта.**

Биз фақат бир нарсани: мажбурийлик элементи бўлишини хоҳламаймиз. Биз жаннатга калтаклаб киритишни хоҳламаймиз. Чунки, «маданият» ҳақида сиз ҳар қандай чиройли гаплар гапирсангиз ҳам, мажбурий давлат тили мажбур қилишга, уриб ўргатишга олиб боради. Биз, улуғ ва қудратли рус тилини ҳеч бир кишининг калтак остида ўрганиши учун ҳожат йўқ, деб ўйлаймиз». Ўз фикрини давом эттириб, Ленин яна бундай дейди: **«Ўзининг ҳаёт ва иш шароитлари жиҳатидан рус тилини ўрганишга эҳтиёжи бўлган кишилар бу тилни калтаксиз ҳам ўрганиб оладилар».** Шу сўзлардан сўнг В. И. Ленин мажбурий давлат тилининг оқибатлари нима бўлиши тўғрисида гап юритади: **«Мажбур қилиш, калтак эса фақат биргина нарсага сабаб бўлади: у бошқа миллий гуруҳларнинг улуғ ва қудратли рус тилини ўрганишини қийинлаштиради, ҳаммадан ҳам кўра — душманликни кучайтиради, сон-саноқсиз низолар туғдиради, ғазабланиш, бир-бирини тушунмаслик ва ҳоказоларни кучайтиради».**

Кўриб турибмизки, В. И. Ленин рус тилини мамлакатнинг давлат тили деб эълон қилиш ҳар жиҳатдан ҳам нотўғри бўлишини исботлаб берган. Октябрь инқилобидан сўнгги даврда рус тили мамлакатнинг тенг ҳуқуқли тилларидан бири, деб эълон қилинди. Лекин аслида эса ССЖИ Халқ Комиссарлари Шўроси ва ВКП (б) МҚнинг 1938 йил 13 февралда қабул қилган ва миллий жумҳуриятларда рус тилини мажбурий ўқитиш тўғрисидаги қарори бу тилни мамлакатдаги яккаю-ягона имтиёзли тилга айлантирди. Эллик йил давомида биз шу қарорга суянган ҳолда рус тилини ҳар томонлама ҳаракат қилиб, рус бўлмаган халқларга тиқиштирдик. Мажбурийлик, Ленин айтганидек, кутилган натижани бермади: 1938—1989 йиллар орасида ўзбекларнинг 20 фоизигина рус тилини эркин билиш даражасида ўзлаштира олди. Эллик бир йилда йигирма фоиз! Ўсиш — йилига 0,4 фоизгина!

ИТТИФОҚ ШАРТНОМАСИ лойиҳасидаги рус тилини давлат тили деб эълон қилиш тўғрисидаги моддани яна шунинг учун биз қабул қила олмаймизки, бу модда суверен ва мустақил жумҳуриятлардаги давлат тили тўғрисидаги қонунларни бекор қилади. Бу эса уларнинг ҳуқуқларини оёқ ости қилиш демакдир, мустақиллигини менсимаслик демакдир. Рус тили 1989 йил аҳоли рўйхати бўйича мамлакат аҳолисининг эллик фоиздан ортиғи учун она тилидир. Шу рақамнинг ўзи бу тилга катта имтиёз беради. Шу боисдан кўп миллатли мамлакатимиздаги аҳвол шундайки, рус тилини бир оз бўлса ҳам тийиш учун, рус тили эмас, балки бошқа миллий жумҳуриятларнинг тиллари давлат тили деб эълон қилиниши керак. Ва, ҳақиқатда ҳам, ҳозирги пайтда ҳамма суверен жумҳуриятларда асосий туб миллат тили давлат тили деб эълон қилинган. Эндиги вазифа ана шу қонунларни амалга оширишдадир, ҳаётга татбиқ этишдадир.

Иттифоқ шартномаси лойиҳаси муносабати билан айтиладиган учинчи фикр шундан иборатки, бу давлат тили ҳақидаги модда мамлакат аҳолисининг ярмидан кўпини ташкил қилувчи ва рус тилини ўзининг она тилиси деб билувчи фуқароларни жумҳурият давлат тилини ўқиш-ўрганишдан совитади, уларда бу тилга нисбатан бефарқлик билан қарашни юзага келтириши шубҳасиздир. Афсуски, жумҳуриятларда рус тилида сўзлашадиган фуқаролар томонидан давлат тилини ўрганиш ачинарли ҳолда бўлиб турган бир пайтда Иттифоқ шартномасида масаланинг бундай қўйилиши миллатлараро муносабатларнинг жиддий кескинлашувига олиб келиши мумкин.

Фуқароларимиз кейинги ярим аср ичида яъни, барча жумҳуриятларда рус тилини мажбурий ўқитиш тўғрисида қарор чиққандан сўнг, тил сиёсати бўйича нотўғри тарбия ва хато тушунчаларни ўзлаштирганлар: рус бўлмаган аҳоли мажбурий равишда рус тилини ўрганиши керак бўлган ва шунинг учун у кўпинча рус тилига ҳам, ўз миллий тилига ҳам бефарқ қараган. Рус тилида сўзлашувчи аҳоли эса расмий сиёсатимиз уларнинг тилига имтиёз бериб қўйгани сабабли, жумҳуриятлардаги миллий тилларга бефарқ қараган. Шунинг натижасида суверен жумҳуриятларда миллатлараро восита тилини билувчилар фақатгина 24 фоизни ташкил қиладилар, холос. Жумҳуриятлар миллий тилларини эгаллаб олган русча сўзлашувчилар уларнинг умумий сонига нисбатан жуда оз фоизни ташкил қиладилар: Ўзбекистон ССЖда улар 4,5 фоиздан иборатдир, яъни ҳар икки юз русча сўзлашувчидан фақат тўққизтаси ўзбек тилини билади. Агар ЎзССЖ давлат тилини ўрганиш ва рус тилида сўзлашувчи аҳолига уни ўргатиш ҳозиргидек ўзибўларчилик, ҳафсаласизлик, бепарволик ва боқибеғамлик билан давом эттириладиган бўлса, маълум бир вақтдан сўнг халқнинг сабр косаси тўлиб-тошиб кетиши мумкин ва Фарғонаю-Наманган воқеалари қайтарилиши мумкин.

ТИЛГА ҲУРМАТ — ЭЛГА ҲУРМАТ, дейдилар. Шундай экан, жумҳурият давлат тилига бефарқ муносабатни давом эттирувчилар билан изчиллик ва сабр-тоқат намойиш қилиб, ишни кучайтириш муҳим вазифаларимиздандир.

Биз—байналмилалчилармиз!

Украинадан меҳмонлар келди

Гулнора билан Лена илгари ҳеч учрашишмаган. Ҳатто улар мана шу улкан сайёрада бир-бирларининг мавжудлигини ҳам билмас эдилар. Куни-кеча эса улар учрашишди. Бир-бирларига айтадиган гаплари жуда кўп экан, бир зумда апоқ-чапоқ бўлиб кетишди.

Олдин Гулнора ҳақида қисқача маълумот бериб ўтсам: Гулнора Ражапбоева, Тошкент коммунал қурилиши билимгоҳи талабаси. Истироҳат боғларини кўкаламзорлаштириш бўлимида таҳсил олади. Асли Туркманистоннинг Тошҳовуз вилоятидан.

Энди Лена ҳақида: Елена Кирилленко, Украинанинг Горловко шаҳридаги коммунал қурилиш билимгоҳи 3 курс талабаси. Дўстлар орттиришни ёқтиради. Сайру-саёҳатга ишқибоз. Ўқишлари ҳам чакки эмас.

Гулнора билан Ленанинг дўстлашувига нима сабаб бўлди?

— Икки йил бўлди Горловкадаги ҳамкасбларимиз билан хат ёзишамиз, — дейди билимгоҳ директори ўринбосари Сафар Ботиров. — Ўзаро алоқалар энди чинакамига кўчди. Украиналик дўстларимиз меҳмонга келишди. Улар 30 нафар. Шу йилнинг апрель-май ойларида билимгоҳимиз вакиллари Украинага йўл олади. Албатта ҳамкорликда бажарадиган ишларимиз бор. Учрашувимиздан бош мақсад ҳам шу ўзи.

Пойтахт коммунал қурилиши билимгоҳи жамоаси меҳмонлар ташрифини эшитишди-ю, ўзларини қўярга жой тополмадилар. Аслида ҳам шундай-да. Ўзи жумҳуриятимиз халқи қон-қонига синган урф-одат бу. Меҳмон кутишни ёқтиради: «Ишқилиб, уялиб қолмайлик».

Назаримда, тошкентликларнинг хавотири бекорга. Чунки уларнинг меҳмонлар учун тайёрлаган программасида бирор кун, вақт эътибордан четда қолдирилмаган. Билимгоҳ билан танишув, талабалар билан мулоқот, шаҳар кинотеатрларига ташриф, Чимён дам олиш базасига саёҳат... Ҳаммаси улар учун.

Билимгоҳ муаллимлари Зуҳра Абдураззоқова, Гулчеҳра Қосимова ва бошқаларнинг таъкидлашларича миллий қўшиқлар, урф-одатлар бўйича ҳам алоҳида тадбирлар белгиланган.

Украиналик делегация раҳбари, билимгоҳ фирқа қўмитаси котиби Александр Алексеевич Соронанинг гапларига қараганда, уларда ҳам мақтанса арзигулик ишлар талайгина.

— Билимгоҳимиздаги янгиликлардан бири бу компьютер синфи барпо этганимиз, — дейди у. — Ҳозир битирувчи талабаларимиз ҳам компьютер ёрдамида диплом иши қилишмоқда.

Украиналик меҳмонлар пойтахтда бор-йўғи тўрт кун бўлишади. Лекин бу қисқа муддат бўлсада, икки билимгоҳ ўртасида мустаҳкам алоқа ўрнатилишида пойдевор бўла олади. Қолаверса, яна бир мунча муддатдан сўнг тошкентлик талабалар украиналик дўстлари ҳузурига шошиладилар.

Гулнора билан Ленага келсак, улар аллақачон сирлаша бошлаган. Гулнора дугонасига аталган гулни унга тутқазган (пастдаги суратга эътибор беринг). Уларнинг нималар ҳақида сирлашгани-ю, орзу қилгани тўғрисида мавриди келганда ҳикоя қиламиз. Назаримизда, бу муддат кўпга чўзилмаса керак.

Муҳаммад АМИН.

СУРАТЛАРДА: украиналик меҳмонлар азим Тошкентда.

МУАЛЛИФ суратга олган.

Хотира

АРМОН

Ҳеч қачон ушалмайдиган армон юрагингизни эгаллаб олса, қандай ҳолатга тушасиз? Мен ана шундай армон билан яшаётганимга анча бўлди.

Юрагимга ушалмас армон солган киши — ўқитувчи Ҳамро Боқиев. У киши мингларча фарзандларга таълим-тарбия берган нурли сиймолардан бири.

«Дунё ўтаверар такрор
ва такрор,
Ақлсизлар ҳурматда,
ақллилар хор.
Кимёгар қийналиб ўлиб
кетади,
Аблаҳга хазина насиб
этади».

Нимагадир Ҳамро Боқиевнинг кундалик дафтаридаги мана шу сатрлар хаёлимдан кетмай қолди.

Яхши инсонларни барибир ҳар доим ёдга олишади. У ҳаётлигида ҳам, вафот этгандан кейин ҳам. Аслида инсонийликнинг бир бўлаги эмасми бу?

Мен Ҳамро Боқиевнинг ҳаёти билан танишганимдан бери кўз олдимдан жамодон тўла мактублар кетмайди. Бу мактублар 20—30 йиллардан бери у кишининг умр йўлдоши Ёқут опа қўлида сақланиб келмоқда. Бу мактублар Ҳамро аканинг ўқувчиларидан, турли жойлардан ёзилган. Бу мактублар Ҳамро ака ҳақида тасаввур қилишга яқиндан ёрдам беради.

«Химиядан бошқаларга нисбатан яхшироқ ўқияпмиз. Бунинг учун сизга ташаккур...

Сизнинг мактубингизни олиб, хурсанд бўлдик».

«Қизим Раъно тўғрисида сўзлаганингиздан кейин ҳамма ишларимни йиғиштирдим. Ҳозир унинг ўқиши яхши. Раҳмат сизга, вақтида огоҳлантирганингиз учун».

«Мени табрикланг, институтга қабул қилиндим...»

Бундай мактубларни истаганча давом эттириш мумкин. Мактуб эгаларининг ҳаммаси бугунги кунда бир касб эгалари. Ҳар йиғилишганларида, ўзаро суҳбатларда Ҳамро акани меҳр билан ёдга олишади. Бу ёдга олишларнинг интиҳоси шу билан тугайдики, улар Ҳамро аканинг хонадонига бориб, соғинган қалбларига таскинлик топишади. Марҳум умр йўлдошининг собиқ ўқувчиларини Ёқут опа кўзда ёш, қалбда қувонч билан қарши олади. Ва ҳамма-ҳаммаси бир бошдан эсланади.

— Биз иккаламиз ҳам отадан эрта қолганмиз. Ҳаётимиз қийинчилик билан ўтган, — деб ҳикоя қилади Ёқут опа. — Лекин ҳар қандай қийин шароитда ҳам Ҳамро ака фидойи муаллимлигича қолдилар. Фақат бир нарса менга тинчлик бермайди. Фарзандларининг камолини кўрмай кетдилар. Уларни қандай қийинчилик билан вояга етказган эдилар.

Тўғриси, марҳум Ҳамро Боқиев ҳақида маълумот тўплаш мен учун ҳаяжонли бўлди.

— Отанинг фарзандига бўлган меҳрини тасаввур қила оласизми? — деди бир гал суҳбатдошим, Навоий ноҳия халқ таълими бўлими мудирининг муовини Ҳикмат Умаров. — Билсангиз, Ҳамро ака ҳам халққа ота каби меҳрибон эди. У инсонларни ҳурмат қила оларди. Ҳаммани бирдек. Унинг ажойиб қалби бор эди. Ундайлар жуда кам туғилади.

Бир гал Ҳамро аканинг ҳамқишлоғи Солиқ Нуруллаев билан суҳбатлашиб қолдим. У киши нимагадир Ҳамро акани эслаши билан, кўзларига ёш олдилар.

— Ҳамқишлоқлар жуда катта йўқотиш қилдик, Ҳамрони ерга бериб. У орамиздан эрта кетди. Кимё фанининг устаси эди. Эътибор қилган бўлсангиз, ноҳиядаги мактабларда дарс берадиган кимё фани ўқитувчиларининг деярли ҳаммаси у кишининг ўқувчилари. Ёшлигимиз у билан бирга Бешкент кишлоғида кечган.

Бир куни Ҳамро аканинг изини излаб, у кишининг шогирди, шифокор Муборак Сатторованинг олдига бориб қолдим. Опанинг қабулида беморлар навбатда туришарди. Анча кутиб қолдим. Ниҳоят менга навбат келди.

— Қаерингиз безовта қиляпти, синглим? — меҳрибонлик билан сўрадилар.

Мен мақсадимни айтдим. Она ўйчан бўлиб қолди.

— Биз, у кишининг кўплаб шифокор фарзандлари бўлсак ҳам касаллик чангалидан қутқариб қололмадик. Баъзида шунга хафа бўлиб кетаман. Кейинги вақтларда қон босими тез-тез кўтариладиган бўлиб қолган эди. Ётиб даволанишни маслаҳат берардик. Унамас эдилар. «Дарсларим қолиб кетади» дердилар. Мана, бутунлай ташлаб кетдилар-ку. Яқинда мактабни битирганимизнинг 25 йиллигини ўтказмоқчимиз. У кишисиз қандай бўлади? Тасаввур қилолмайман. Қанийди, ёнимизда бўлса...

Мен жуда-жуда истайман, фидойи, бутун умрини болаларга бахшида этган Ҳамро Боқиевнинг номи абадийлаштирилса. Бирор мактабга у кишининг номи берилса — ҳеч ким қарши бўлмас. Ахир ноҳиямиздаги минглаб болаларга билим берган. Ўйлайманки, бу фақат менинг талабим эмас.

Мен бу талабни фақат Муборак опадан эшитганим йўқ. Ким билан суҳбатлашмайин, бундай фикрни эшитдим.

Яхши инсонларнинг номи қалбларда яшаши керак. Зеро, юзлаб, минглаб инсонлар хотирасида муқаддас ном бўлиб яшаётган Ҳамро Боқиевнинг номи абадийлаштирилса — ўша юзлаб, минглаб қалбларнинг ушалмас армонлари ушалган бўлади.

Навоий ноҳиясидаги мактабларнинг бири у кишини пок номлари билан аталиши армон бўлиб қолмас...

Чунки Ҳамро Боқиев меҳнат фаолиятини 1953 йилда Дўрмондаги 3-мактабда бошлаган. Кейинчалик «Партия XVII съезди» ва «Ўзбекистон ССР 50 йиллиги» номли мактабларда ўқитувчилик қилган. 1975 йилдан умрининг охиригача ноҳия халқ таълими бўлимида касаба уюшмалари раиси бўлиб фаолият кўрсатган.

Дилбар РАЗЗОҚОВА,
журналист.

Ушбу мақола кўп баҳсларга сабаб бўлмоқда. Фикрлар хилма-хил. Мақола мазмунини озгина эслатиб ўтамиз. Унда Самарқандда ташкил этилган пулли кўпқиррали ўқитиш маркази ҳақида ҳикоя қилинган эди. Энг муҳими, бу даргоҳнинг ўз биноси, ўқув хоналари йўқ, талабаларга ётоқхона ва стипендия берилмайди. Барча ўқитувчилар шартнома — соатбай ишлашади. Талабаларга синов варақаси, талабалик билети берилмаган. Дипломни қайси вазирлик бериши ҳал этилмаган.

Хуллас, йўқдан бор бўлган даргоҳ ҳақида жумҳуриятимиздаги кишилар қандай фикрдадилар? Мана, айримларини ўқиб кўринг.

* * *

Самарқандда ташкил этилган кўпқиррали ўқитиш маркази ҳақида анча тортишувлар бормоқда. Мен ўқитувчи сифатида бир неча йилдан бери олий билим даргоҳидаги ёзги қа-

«ЙЎҚДАН БОР БЎЛГАН ДАРГОҲ»

(«ЁШ ЛЕНИНЧИ», 23 ОКТЯБРЬ, 1990 ЙИЛ)

бул имтиҳонларига қатнашиб, олий билимгоҳларнинг муҳити билан озми-кўпми танишдим ва шундай хулосага келдим.

Олий билимгоҳларга кириш имтиҳонлари кўпинча, айтиш мумкинки, 60 фоиз талабалар яширин пора бериш, таниш-билишлик, ҳеч бўлмаса бир туртки билан қабул қилинади. Бу кўриниб турган ҳақиқат-ку! Нега гапни бошқа ёққа бурамиз?!

Менингча, сиртқи бўлимлардаги имтиҳонларни яширин пулга сотгандан кўра, очиқчасига пул тўлаш ҳаммага ҳам маъқул келса керак. Бу билан ҳам талабанинг бор пули кетади, аммо айрим бойиб бораётган пораҳўрлар камаяди-ку!

Бизнингча, бу ҳаммани ўйлантирадиган масала бўлгани учун кўпқиррали ўқитиш марказига йўл очиб бериш керак. Бор камчиликларни бартараф қилишда барча мутасадди ташкилотлар ва олий ўқув юртлари ректорларининг яқин ёрдами керак, чунки ҳаёт қотиб қолган нарса эмаслигини ҳамма билади. Бу йўл бўлмаса, яна бошқачароқ йўлларни ўйлаш лозимдир. Бу олий даргоҳ марказининг иши қаршиликка учраса ҳам, келажаги порлоқ эканлигини кўпчилик ҳис қилиб турибди.

Муҳаббат ШАРОПОВА,
Самарқанд шаҳридаги 10-ўрта мактаб ўқитувчиси.

* * *

«Йўқдан бор бўлган даргоҳ» мақоласини ўқиган ҳар бир онгли инсон ўйланиб қолса керак. Пулли билимгоҳнинг ҳозирча кераги йўқ. Чунки кўпчилик оддий ишчи оилалари жуда камбағал яшашади. Улар бундай катта пулни топа олмайдилар. Айримлари фарзандини олий маълумотли қилиш учун қарз олиб туриши мумкин. Бунақа қийналиб ўқишнинг нима кераги бор? Аълочи ўқувчиларнинг кўпчилик қисми камбағал оиладан чиқиши ҳеч кимга сир эмас. Ҳозирги қимматчилик ва тақчиллик пайтида оила тебратишнинг ўзи бўлмайди. Эгри қўл чайқовчиларда эса акси бўлаяпти. 5 минг топиш улар учун ҳамирдан қил суғургандек осон. Бундай пулли олий билимгоҳнинг 80 фоизини бели оғримай пул топувчиларнинг фарзандлари эгаллаб олишади. Хўш, улардан сўнг қандай сахийлик кутсак экан? Устига устак ётоқхона, талаба билети ва стипендияси бўлмаса! Ширкатлар сингари пулли ўқишлар ҳам кўпайиб кетмаса, деб қўрқамиз. Ширкатлар очилдию ҳамма нарса қимматлаб, дўконлар бўшаб қолди. Улар ёпилмас экан, ҳали бери тўкинлик бўлиши қийин.

Исмоил ҚОСИМОВ,
Тошкент вилояти, Калинин ноҳияси, «Москва» давлат хўжалиги.

* * *

«Йўқдан бор бўлган даргоҳ» мақоласини ўқиб, таажжубда қолдим. Мен Тошкент политехника олий билимгоҳини битирганман. Самарқандда кўпқиррали ўқитиш марказининг ташкил этилиши мутлақо ножўя иш. Чунки бизда ҳамма нарса пуллик. Аммо билим олиш, жумҳуриятимизга зарур олий малакали мутахассислар етиштиришни бу йўл билан амалга ошириб бўлмайди. Пул ва билим — қиш ва ёз. Биринчидан, ноҳиялардаги ёшлар беш минг сўмни қаердан оладилар? Улар энг оз маош олишадику. Лекин ўқишга жуда катта ҳаваси ва қобилияти бор. Иккинчидан, Самарқанд тиббиёт олий билимгоҳи ректори Нуриддин Камоловнинг фикрларини тўла-тўкис қўллаб-қувватлайман. Ёшлар учун яшаш, ўқиш ва амалий машғулотлар учун шароит яратиш керак. Улуғбек жамғармаси маблағини олий билимгоҳлардаги амалий машғулот учун асбоб-ускуналарга, талабалар ҳаётидаги муаммоларни ҳал қилишга сарфлаш даркор.

У. ОЛИМОВ.
Фарғона вилояти, Ўзбекистон ноҳияси.

* * *

Ўғлим ҳам ўша билимгоҳга ҳужжат топширган эди. Мен ўйланиб қолдим. Бу ўқиш давом этадими ёки ёпиладими? Ўғлим сарсон бўлиб юрибди. У «1-2 пара дарс ўтилмиз», дейди. Бу дарсларда ҳам ўрта мактабда ўтилганлар такрорланаётган эмиш. Бу билимгоҳга ҳужжат топширган 1,5 минг бола қачонгача сарсон юради?

А. БОЗОРОВ,
Сирдарё вилояти, Меҳнатобод ноҳияси.

* * *

Мен ҳам қишлоқ мактаб ўқувчисиман. Бундай катта пул талаб қилаётган жойда ўқишга биз, қишлоқ болаларига йўл бўлсин. Ўз билими билан олмаса, пул талаб қилса? Самарқанддаги билимгоҳ раҳбарлари шу мақолани ўқиб, ўз ўзларига тегишли хулоса чиқарадилар, деган умиддаман.

Гулдона ҲАМРОЕВА,
Самарқанд вилояти, Пастдарғом ноҳиясидаги 48-ўрта мактаб ўқувчиси.

* * *

Ҳар йили олий ва ўрта махсус билимгоҳларга минглаб ўғил-қизлар ҳужжат топширади. Лекин кадрлар тайёрлашнинг чекланганлиги ва бошқа сабабларга кўра кўпчиликнинг орзуси ушалмайди. Хўш, улар энди нима билан шуғулланадилар? Ишга кирадиларми?.. Ҳозир қобилиятига яраша иш топиш ҳам муаммо. Буларсиз ҳам жамиятимиз ишсизлар билан тўлиб-тошиб ётибди. Содир бўлаётган безориликлар, ўғирликлар худди мана шу ишсизликнинг маҳсули эмасми?

Пулли ўқитиш низомига кўра талабаликка ўқувчилар суҳбат тариқасида қабул қилинади. Талабалар ўқиш учун йилига минг сўм миқдорида пул ўтказишлари керак. Бу пул оиланинг шахсий жамғармасидан ёки ўқишга кирувчи ишлаган жамоа хўжалиги, давлат хўжалиги ёки ташкилот томонидан шартнома асосида ўтказилиши мумкин. Талабаликка бундай қабул қилишда билим савияси паст болалар ҳам кириб қолиши мумкин, деган гумон бор. Ҳа, шундай бўлиши табиий. Лекин улар ўқиш давомида ўтказиладиган имтиҳонлардан йиқилиб, ўзларининг етарли билимга эга эмасликларини тушуниб, ўз қобилиятларига яраша ишларни топиб кетадилар. Кўпқиррали ўқитиш марказига талабалар озми-кўпми билимга эга бўлса, ўқишга қабул қилинаверадилар. Бундан давлат ҳеч қандай зарар кўрмайди. Афсуски, билимгоҳларнинг катталари бизга ёрдам беришмаяпти. Дорилфунун ва билимгоҳларнинг ўқитиш хоналари соат бирдан олтигача бўш туради. Ахир бу билимгоҳларнинг ҳаммаси халқники-ку. Илм истаб борган ёшларни эса, бу жойлардан ҳайдаб чиқаришаяпти ёки киритишмаяпти.

Самарқанддаги пулли кўпқиррали ўқитиш марказининг бир гуруҳ талабалари.

Ҳар куни жажжи фарзандларингиз қўлларига ўйинчоқлар оладилар. Севимли қўғирчоқларни ўзларича аллалайдилар. Авайлаб «парвариш» қиладилар. Бироқ ана шу кенжатойларингиз қўғирчоқларнинг Тошкентдаги «Семурғ» фирмасида ишлаб чиқарилганлигига ақллари етмайди. Болалар учун ҳам, фирма ишчилари учун ҳам муҳими бу эмас. Кичкинтойларга чиройли эрмак бўлса, «семурғ»чиларга болалардаги қувончни эшитиб туришса, бас.

Корхона 1991 йилда 18 миллион сўмлик ўйинчоқ ишлаб чиқариши лозим. Шундан 4,5 миллион сўмлиги дастлабки уч ойликка тўғри келади.

СУРАТЛАРДА: корхона илғорларидан Зуҳра Икромова, Мунаввар Аюпова, Мунира Латиповалар. Бу ерда тайёрланаётган ўйинчоқлар бир-биридан чиройли.

Ж. БОБОРАҲМАТ олган суратлар.

ЎҚ ОСТИДА КЎРСАТИЛГАН ҲАҚИҚАТ

ТАНИҚЛИ ТЕЛЕЖУРНАЛИСТ ЛИТВАДАГИ ВОҚЕАЛАР ТЎҒРИСИДА

Гап ажойиб журналист ва жасур инсон — «600 секунд» деб аталган Ленинград программасининг телешарҳчиси Александр Невзоров ҳақида бормоқда. У ўз бурчини бажариш — ҳаммамизга холис ахборот бериш учун яна ўзини оловга урди.

Шу кунларда Ленинградда чиқадиган ва марказдаги турли рўзномалар халқни «ҳарбий диктатура» ҳужумга ўтганлиги билан чўчитмоқда. Бунинг устига, кўпгина радикал-демократлар, хусусан Ленинград Кенгашидаги радикал-демократлар сиёсий обрў орттириш учун Литвадаги фожиали воқеалардан фойдаланиб қолаётганга ўхшайди.

Қон тўкилишига йўл қўймаслик керак эди! Бунга ҳеч ким эътироз билдирмайди. Аммо нима учундир радикал демократларимиздан бирортаси ҳам қотилликни ким келтириб чиқарганлиги, бегуноҳ кишиларни танклар занжири остига, автоматлардан отилган ўқлар рўпарасига ким итарганлиги ҳақида лом-мим демаяпти... Шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, Болтиқбўйидаги аҳволни муҳокама қилиб қарор қабул қилиш учун 15 январь куни сессияга тўпланган Ленинград Шўросининг депутатлари ана шундай юзаки ва енгил-елпи хабарлардан руҳланган эдилар. Бу депутатларнинг энг мулойими ҳам ССЖИ Президенти истеъфо беришини талаб қилади.

Сессия телевидение орқали кўрсатилди. Сессия тугагандан сўнг А. Невзоров беш соат давомида «Мариинск саройидан айтилган вайсашларни» кўриш ва тинглашга мажбур бўлган ленинградликларнинг сабр-тоқатига офарин айтди. Қаттиқ гапми бу? Ҳа, шундай. Невзоров шундай дейишга ҳақлимиди? Ҳа, ҳақли эди. Чунки унинг қўлида Литвадаги воқеалар тўғрисида ўз кўзи билан кўрган ахборотлар мавжуд эди. У радикал-демократик матбуот зўр бериб яшираётган маълумотларни топиб келган эди.

...Вильнюс телеминорасининг биноси. Уни 160 нафар Шўро десантчиси қўриқламоқда. Демократлар бадном қилган, ёмон отлиққа чиқарган десантчилар қўриқлаяпти. Минора ўққа тутилмоқда. Десантчиларнинг фотосуратлари шаҳарда кўпайтириб тарқатилмоқда. Суратда уларнинг кўзлари ўйилган, пешоналарига Қизил юлдуз чизилган. Аскарлар ўлим жазосига маҳкум этилганлар.

Қайси айблари учун жазога маҳкум этилганлар? Қасамга содиқ қолганликлари учун. Яна, дейди Невзоров, «эфирни сақлаб қолганликлари учун, унутилмайдиган қонли шармандаликдан қутқариб қолганликлари учун ўлим жазосига маҳкум этилган. Халқнинг ғазабини қўзғатиш учун, миллий васваса туғдириш учун куну тун телевидение орқали тарғиб этишлардан қутқариб қолганлиги учун маҳкум этилганлар...»

У муросасизлик билан ачитиб гапиришга ҳақли эди. Чунки у гувоҳлардан сўраб-суриштирган, маълумотларни дастлабки манбалардан олган.

Нарх оширилишидан норози бўлиб Литва парламенти биноси олдида тўпланган одамларни жумҳуриятнинг қонуний ҳокимияти брандспойтлардан сув сочиб, тарқатиб юборганлигини биламиз. Аммо Невзоров эшиттиришига қадар одамларнинг устига қайноқ сув қуйилганлигини билмаган эдик. Бу «сиёсий олий мақсадлар» йўлидаги оддий ваҳшийликдир.

Ўша кунларда полиция академиясининг биносида ўлимга маҳкум этилган яна 42 киши — алоҳида мақсадга мўлжалланган милиция Вильнюс отряди жангчилари қуршаб олинганлигини билмаган эдик. Жумҳурият ҳокимияти улардан қасамхўрлик қилишни, ССЖИ ва Литва ССЖ Конституциясига хоинлик қилишни талаб этишди. Милиция ходимлари жангга тайёрланишди, сўнгги томчи қонлари қолгунча ўзларини ҳимоя қилишга бел боғлашди. Виждонсизлик қилишдан кўра ўлимни афзал кўришди.

Буларнинг ҳаммаси Литвада демократия «ҳалок бўлаётгани» хусусидаги бир андоза билан тайёрланган гапларга мутлақо ўхшамайди! Ҳа, бу жумҳуриятда демократия ҳалок бўлди, уни ушбу муқаддас тушунчадан ўз ғаразли мақсадларида фойдаланиб келган кишилар ҳалок қилди. А. Невзоровнинг иши ишонтириб турибди: ўша машъум тунда ҳалок бўлган 13 бегуноҳ кишининг жасади Литванинг бош «демократи» В. Ландсбергис бўйнига осиғлиқ турибди.

«Ҳа, Литва граждан уруши олови шаробини охиригача ичишга қарор берди, — деб таъкидлайди ленинградлик журналист... — Кичик ва катта, ифлос ва бақироқ сиёсатчилар Литва фожиаларидан ўзларига обрў излаб васвасага тушиб қолдилар... Бу бақироқлар ва ақлдан озганларнинг бирортаси ҳам бизнинг юз минглаб руслар, украинлар, полякларни қурбон қилишга ҳаққимиз йўқлигини тушунишни хоҳламайди, тушуна олмайди ҳам. Бундан кўра, армияни қоралаш, ёлғон гапириш осонроқ»...

Литва экстремистлари ва литвалик бўлмаган экстремистлар бу мард йигит — Невзоровга қандай нафрат ёғдиришларини энди тасаввур қилиш осон.

Н. ВОЛИНСКИЙ.
(«Правда» мухбири).
Ленинград шаҳри.
(«ПРАВДА» рўзномасининг 17 январь сонидан).

XX АСР КУНДАЛИГИ

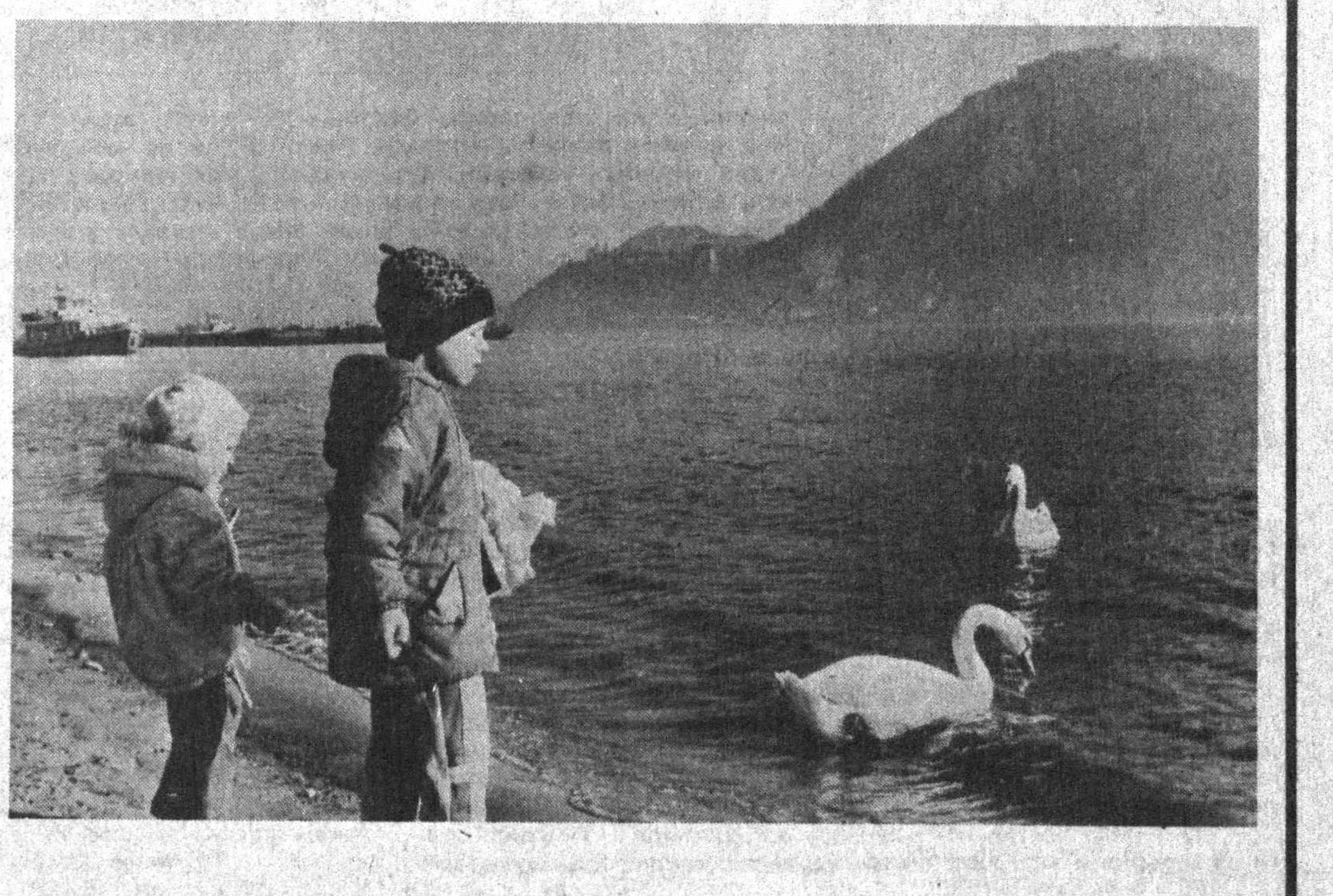

Табиатни енгиб бўлдик. Энди эса у бизни енгаяпти. Йил сайин бошимиз узра тўкилаётган заҳарларнинг ҳисоби йўқ. Касалликларнинг эса ҳатто номларини ҳам билмай қолдик.

Дунайни қаранг (суратда). Унинг ҳам аҳволи ниҳоятда ачинарли. Дунайолди мамлакатлари ҳамкорликда ишлаб чиққан дастурларни амалга ошириш ҳам осон кечмаяпти. Айниқса Венгрия ҳукумати бошлаган ишларга ҳар хил тўсқинликлар бўлаяпти. Чехлар Дунай бўйида ГЭСлар қуришни қатъиян таъқиқлаш учун курашмоқдалар.

СУРАТДА: худди шу жойда йирик гидроузель ва тўғон қурилиши керак эди. Қурилганда эса бу болакайлар қаерда ўйнарди...

ТАСС сурати.

ЛИТВАДАГИ ВОҚЕАЛАР ТЕВАРАГИДА

Лондонда Буюк Британия бош вазири Ж. Мейжор ССЖИнинг маслаҳатчи вакили В. Ивановни ҳузурига таклиф қилиб Вильнюсдаги воқеалардан ғоят ташвишга тушганини айтган ва ССЖИга қиладиган сафарининг бошланиши муддатини ҳозирча маълум қилмаслигини билдирган. Франция ташқи ишлар вазирлиги Марказ ва Болтиқбўйидаги уч жумҳурият ўртасида тенг ҳуқуқли давлатлар ўртасидаги сингари музокаралар ўтказилиши зарурлигини таъкидлади. Япон коммунистлари эса Горбачев маъмуриятидан дарҳол дўқ-пўписа қилиш ва тазйиқ ўтказишни тўхтатишни талаб қилишди. Люксембург ташқи ишлар вазири Ж. Поос Оврўпо ҳамжамияти номидан гапириб бундай деди: «Биз шўро раҳбарларини куч ишлатиб қўрқитмасликка чақириб мурожаат қиламиз. Болтиқбўйида бўлаётган воқеалар 12 мамлакатимиздаги жамоатчилик фикрига таъсир этмоқда».

Дин аҳли ҳам Вильнюсда қон тўкилганига ва куч ишлатилганига бефарқ қараб турганлари йўқ. Жумладан, Рим католик черковининг бошлиғи Иоанн Павел II Литва Епископ конференцияси раиси кардинал В. Сладиявичюсга телеграмма жўнатиб Литва халқи бошига тушган кулфатдан ғоят ранжиганини ва оғир кунларда улар билан бирдам эканлигини маълум қилган. «Ҳуқуқий иттифоқ» фирқаси эса юзага келган вазиятни БМТнинг хавфсизлик Кенгашида кўриб чиқишни талаб этди.

Буюк Британиянинг «Санди телеграф» рўзномасининг ёзишича президент Горбачевни сира танқид қилиб бўлмайди, у шўро қонунларига кўра ҳаракат қилган. Уни шундай қилишга эса В. Ландсбергис мажбур қилган. Олмониянинг «Франкфуртер рундшау» рўзномаси эса Москвани қалтис қадам ташлашга ундаган нарса кўпмиллатли давлатни парчаланиб кетишдан асраб қолишга бўлган интилишдир, деб ёзади.

«САҲРОДАГИ БЎРОН»

Ироққа қарши уруш бошлаган АҚШ ва унинг иттифоқчилари ҳарбий операцияни ана шундай номлашган. Кечаги рўзномаларда Ироққа қандай зарба берилгани батафсил баён қилинган. Жанговар ҳаракатлар илгари хабар берганимиздек 17 январь, тунда бошланганди. Унда АҚШ билан бирга Буюк Британия, Саудия Арабистони ва Қувайт қўшинлари қатнашмоқда. Урушнинг биринчи куни кўп миллатли қуролли кучларнинг бирорта ҳам тайёраси уриб туширилмаган. Бағдод овозниғорининг хабарига кўра иттифоқчилар тайёралари турар-жойларга ҳам ҳужум қилган.

Дастлабки маълумотларга кўра Ироқнинг ҳарбий ҳаво кучлари, кимёвий ва бактереологик қуроллари заҳираси, ядро маркази йўқ қилинган. Шунингдек Ироқнинг Исроилга қарши отилиши мўлжалланган ракеталари ҳам тугатилди. Бундан ташқари ёнилғи омборлари, ҳарбий заводлар, Бағдоддаги мустаҳкамланган мудофаа иншоотлари ҳам яксон қилинган. Исроиллик ҳарбий мутахассисларнинг фикрича иттифоқчилар тўсатдан ҳужум бошлаганликлари учун муваффақият қозонишган. Биринчи зарбани АҚШнинг «кўзга кўринмас» деб аталувчи кемалардаги қанотли ракеталари берган. Бундай ракеталарни радарлар «кўра» олмайди. «Стельс» тайёралари Ироқнинг радар системаларини ишдан чиқаргач, Буюк Британиянинг «Торнода»лари тайёрагоҳлардаги учиш-қўниш йўлкаларини бомбардимон қилган. Шундан сўнг АҚШ «F—16» тайёралари Ироқ ҲҲКга қарашли ҳарбий базаларни йўқ қилган. Шуни ҳам эсдан чиқармаслик керакки барча зарбалар ниҳоятда баланд масофадан, Ироқ ракеталари ва снарядлари етмайдиган тепаликдан берилмоқда.

Ироқ президенти Саддам Ҳусайн «Буюк Ироқ халқи ўғлонлари ва унинг қаҳрамон қуролли кучлари»га мурожаат қилиб «шайтон Буш жиноятчи сионизм билан бирга» Ироққа қарши уруш бошлаганлигини айтган. У бу «ҳамиша ғолиб Худо ва разиллик кучлари ўртасидаги ҳал қилувчи уруш бўлади, Худонинг ўзи бизга ғалаба инъом этади», деди. Саудия Арабистони раҳбарларини кескин танқид қилиб уларни жиноятқорона хоинликда айблади. Иерусалим, Ғазо тепаликлари ва Ливанни озод қилиш давомида уларни ағдараман, деб айтди. Ироқ президенти ўз мурожаатини «Оллоҳ улуғдир», «Ғалаба яқин» хитоблари билан тугатди.

АҚШ президенти Ж. Буш ҳам мамлакат аҳолисига мурожаат қилди. У иттифоқчилар тангликни бартараф этишнинг барча сиёсий воситалари фойда бермагач уруш бошлашга мажбур бўлишди деб айтди. «Ҳатто кўпмиллатли кучлар тайёралари Ироққа зарба бераётган пайтда ҳам мен урушдан кўра кўпроқ тинчлик тўғрисида ўйлагим келади, — деди Буш. — Бизнинг ниятимиз аниқ: Саддам Ҳусайннинг кучлари Қувайтдан чиқиб кетиши, бу мамлакатнинг қонуний ҳукумати тикланиши, Қувайт озод бўлиши керак. Ироқ халқи билан тортишадиган нарсамиз йўқ. Мақсадимиз Ироқни забт этиш эмас, Қувайтни озод этиш».

Ироқ пойтахтини бомбардимон қилган америкалик учувчилардан бири — эскадрилья командири подполковник Ж. Уолтон «Бағдод худди рождество арчасидек ёнди» деб айтди. Агарда ёнғин фақат ҳарбий объектларда бўлган бўлса бунга чидаш мумкиндир. Аммо бутун Бағдод ҳарбий иншоотлардан иборат эмасу! Ж. Уолтонга ракета отган ироқликлар уни мўлжалга олишолмабди.

Кўпмиллатли кучлар танк бўлинмаларини ҳам ишга солишди. Улар Саудия Арабистони — Қувайт чегарасидан ўтиб Ироқнинг олдинги қисмлари билан жангга кирган. Иттифоқчилар Ироқнинг Қувайтдаги икки базасини қўлга киритишди, у ердаги гарнизонларни тор-мор этишган. МЕНА агентлигининг хабарига кўра 50 танкка эга бўлган Ироқ ҳарбий қисми асир тушган.

Саддам Ҳусайн уруш арафасида Исроилни мажақлаб ташлайман дея, қайта-қайта дўқ урганди. Ҳозирча бу дўқнинг амалга ошиши номаълум. Бу ўринда шуни ҳам таъкидлаб ўтиш керакки Ироқ асосан шўро қуроллари билан қуролланган. Чет элда эса баъзилар Ироқнинг иложсиз қолганлигини худди шу билан изоҳлашмоқда. Нима бўлганда ҳам «Саҳродаги бўрон»нинг ўн минглаб одамлар ёстиғини қуритишини ўйласанг беихтиёр урушни ва уни бошлаганларни лаънатлайсан киши...

(«XX аср кундалиги» марказий матбуот материаллари асосида тайёрланди).

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

КИМ ҚАНЧА МЕҲНАТ ҚИЛАДИ

● МАЪЛУМ бўлишича, японияликлар сайёрамизда энг кўп меҳнат қилувчи халқдир. Статистик ҳисоб-китобларга кўра, ҳар бир японялик йилига ўртача 2096 соат ишлаб чиқаришда банд бўларкан. Иккинчи ўринда — Швейцария (1966 соат), амриқоликлар эса йилига ўртача 1909 соат иш билан шуғулланиб, дунёда учинчи ўринни эгаллаб турибдилар. Бу маълумотлар Олмония статистик нашрларида эълон қилинган.

ОҒИР ВАЗНЛИЛАР НИКОҲИ

● ИРЛАНДИЯНИНГ Уотерфорд шаҳрида ҳаётда камдан-кам учрайдиган оила бор. Эр-хотин Флинтларнинг биргаликдаги вазни 240 килограммдир. Яқинда улар яккаю ягона фарзандлари — Виржинияни янги ҳаётга кузатишди. Бунинг нимаси қизиқ деб ўйларсиз. Гап шундаки, 105 килограммли қизга куёв топишнинг ўзи бўладими? Ҳа, оғир вазнли келинга муносиб куёв топилди, куёв боланинг вазни «бор-йўғи» 128 килограмм эди.

ЧУМОЛИДАН ҲАМ ФОЙДАЛАНСА БЎЛАРКАН

● КАЛИФОРНИЯ фуқароси Кен Жини ўзининг беш ёрдамчиси билан пул топишнинг антиқа усулидан фойдаланмоқда. Улар илмий-тадқиқот институти ва биолог толиблар фойдаланишлари учун чўмоли тутиб топширишмоқда. Бундан айниқса, Жини икки томонлама фойда кўрмоқда, ахир шифокорлар унга кўпроқ очиқ ҳавода юришни тавсия этишгандида.

ОВЧИНИНГ ХАТОСИ

● «ҚАСАМ ичиб айтаманки, «қор одам»ни ўз кўзим билан кўрдим!». Хосе Хуан Фернандес исмли овчи полиция маҳкамасида худди шу сўзлар билан ҳаммани ишонтирди. «Қор одам»нинг пайдо бўлиши Перудаги кичкина Талара шаҳри аҳолисини ташвишга солди. Шаҳар ҳокимининг ўзи бошчилик қилган кўнгиллилар отряди, лималик антрополог ва зоологлар тўрт кун «қор одам»ни роса қидиришди. Улар меҳнати зое кетмади. Ниҳоят «қор одам» топилди. Афсуски, бир ғордан ушланган «қор одам» эмас, балки шаҳар ҳайвонот боғидан қочган маймун экан. Маймун — «қор одам» ҳайвонот боғига қайтарилди.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

Сиз учун учрашув

УЙҒОҚЛИК

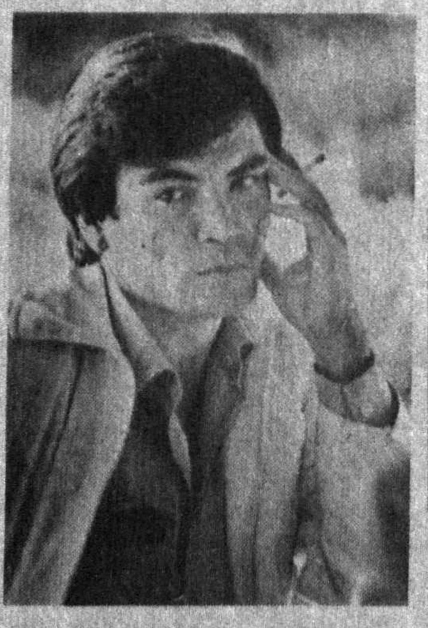

Ҳақиқий шоир шеърларида фикрлар тиниқлиги, руҳий бедорлик дарров диққатни тортади, ўйлантиради ва шеърхоннинг ҳам фикрини уйғотади. Ана шундай уйғоқ шеърлар муаллифи шоир Шавкат Раҳмондир. Шеърият мухлислари бўлган бир неча муштарийларимиз шоир билан мулоқот уюштиришимизни ҳамда унинг шеърларидан намуналар эълон қилишимизни сўрашган. Қуйида уларнинг илтимосларини бажо келтирамиз.

— Шавкат ака, адабиёт кишиларни тарбиялаш воситаси бўлиб келган. Ҳозирги ёшлар тарбиясида адабиётнинг, хусусан, шеъриятнинг ўрни қандай бўлиши керак деб ўйлайсиз?

— У халқ, қалб кўзини очадиган катта куч бўлиши керак. У ҳақиқатга олиб борадиган энг қисқа йўлларни кўрсатиб туриши лозим.

— 80-йиллар ижтимоий ҳаёти ва шеърияти ҳақидаги фикр ва хулосаларингиз? Ёшлар ижодига муносабатингиз?

— 80-йиллар шеъриятидан 30-йиллардаги жадидлар адабиётининг руҳи сезилиб туради. Ҳар қандай ёлғон ҳам бир куни бориб синади. Ёлғонларнинг очилиши замирида давр таназзули шеъриятда янги-янги фикрларни юзага чиқарди. Бу давр шоири айтган гаплар халқнинг дилидаги, тилидаги айтмоқчи бўлган гаплари эди. Абдували Қутбиддин — шарқ маданияти, шарқ фалсафасини шеърларига сингдиришга ҳаракат қилади. Яна шу даврда ўзига хос овоз билан дадил қалам тебратган Ҳалима Аҳмедова, Фароғат Камолова... Бу исмларни кўплаб давом эттириш мумкин. Ёшлар ижоди ҳақида гапирганда яна шу нарсани қўшиб қўйишни лозим топдим: уларга сохта эмас, ҳақиқий ғамхўрлик керак... Сўзимиз қуруқ бўлмаслиги учун уларга айтмоқчи бўлган гапларни шеърий йўлда ифодаласам:

Сўзларни қайрайлик,
тағин қарайлик,
токим кескир бўлсин
бамисли олмос,
ўткир сўз қолмаса
шоирларидан,
ўткир сўз қолмаса,
ҳеч нарса қолмас.

— Шеъриятда сўнгги йилларда публицистик руҳнинг кучайишига муносабатингиз қандай?

— Шеъриятимизда кейинги йилларда публицистик руҳнинг кучайгани рост. Ҳаддан ташқари яланғоч фикрлар, ифода қашшоқлиги шеърга поэтик ҳусн бағишламайди. Менимча, шеър маънавият учун хизмат қилишдан қочиб тирикчилик манбаига айланиб қолмаслиги керак.

— Шеър устида ишлаётганда кўпроқ нимага эътиборни қаратасиз?

— Поэзия жўнликдан йироқ бўлиши керак. Шунинг учун ҳам мен ифода устида кўпроқ ишлайман.

Маликжон БОБОРАҲИМОВ суҳбатлашди.

Ширин суҳбат...

Сурат муаллифи Жўра БОБОРАҲМАТ.

Шавкат РАҲМОН.

* * *

Емғирдан кейинги атиргул кабн
кўзларни яшнатган бокира диёр,
дурру жавоҳирга тўлайди бағри,
эрлари соддадил,
ёвлари маккор.

Ҳали заҳар-заққум тотини билмай,
машриқдан мағрибга кўчган сабода,
харис нигоҳларни назарга илмай,
ҳилолдай порларди кўм-кўк қабода.

Наҳот бу ўша ер,
шуми ҳар лаҳза
минг битта туйғуни ўйнатган гўша,
борлиғин миллиард ниш билан чақар
баҳайбат зангори чаёндай ғўза.

Ҳамон эрлар содда,
ёвлар маккордир,
ҳамон диллар ўти кўкка ўрлайди,
азалдан бу ернинг хўжаси борми,
валломат эрлари қайси гўрдайди!!

Тупроғи эланган,
тоғи туйилган,
зарлари терилган заррама-зарра,
фарқи йўқ чўяндан тўқим урилган,
тинимсиз минилган қўтир бир хардан.

Лаълмас, шўриш кўрдим шўр манглайида
гуландом, гулназар, гулрухсорларнинг,
золимнинг зулмини тугал англадим,
англадим қайғусин кўҳна торларнинг.
Буюк тупроқ ўлди,
ўлди жимгина,

энди бу маконда битмас тозагул,
энди заҳар-заққум бағридан инграб,
фақат юксалажак милён-милён қул.

Вой, инсон қонига қорилган замин,
тупроққа айланган жигарим, бағрим,
чўнқайиб ўтирдим,
ёлғиз бўриман,
ишқимни ғажиган бўридир қаҳрим.
Ичимдан анқийди тупроқнинг ҳиди,
тупроқ соя солмиш ранги рўйимга.

Тупроқранг кўзларим,
тупроқранг тилим,
тупроқ хазинлиги сингмиш ўйимга,
Тупроққа ўхшайсиз дегувчи кўпдир,
Севинчдан сиғмаймиз зард теримизга.

Тупроққа ўхшаймиз...
хўш, нима бўпти,
ўхшасак ўхшабмиз ўз еримизга.

ҒАМГИН ШЕЪР

Умр ҳам ўтгандай...
гўё бир кунда
настарин гулидай очилиб сўлдик,
гўё бир нафаслик равшан қуюнда
қалби сўқирларга афсона бўлдик,
қушларни музлатган қора буюқда
соямиз қўшилиб девона бўлдик.

Мармари қўрғонлар оёқларида
умрини ёндирган дарвозабонлар...
қутурган жаҳолат таёқларидан
силласи қуриган дарёзабонлар...
дунёнинг қайроқтош табоқларида
кимларга йиғлади пари саболар.

Отларнинг чириган калласи каби
моҳият рафтори кўринган чоғлар,
ойларнинг увалиб тушган палласи,
юраклар гулини куйдирган доғлар,
кимларга аталган эди файласуф
қоялар бошида қорайган дорлар.

Иғво чечаклари...
фитна боғлари...
салтанат пойидан оққан базмлар,
туҳматни шопирган кунлар новлари,
раққос либосини кийган назмлар,
вақтнинг милёнта кар гўрковлари
эзилиб кимларга лаҳад қаздилар.

Умр ҳам ўтгандай...
наҳот бир кунда
настарин гулидай очилиб сўлдик!

Бир нафис гул кўрдик ёвуз жунунда,
орзулаб исмини армона қўйдик,
исми жисмига мос армона бўлди,
бу гулга тикилиб вайрона бўлдик.

Зулм мошинлари...
шайтон сорлари...
шаҳват гирдобида сузган садолар,
кўзлари тошлардай қаттиқ ёрлари
жавҳарин нишолда қилган гадолар...
валилар ўқчиган буюк тонгларни
қай гўрга яшириб қўйди разолат!

Дунёни тебратган зиёбонлар ҳам
кафанга бурканиб фалакка ўрлар,
ўтлардан чинқириб биёбонларда
ваҳшийлар оғзидай очилган гўрлар...
ҳақорат сойлари қўшилган жойда
тоқай қонимизни ичар қонхўрлар!

Саҳро эгалари —
ғам тепалари...
зулматда йиғлаган чечаклар дарди,
мозийга йўл солган кун тевалари,
юракнинг тўйғудан ёришган қаъри,
вақтнинг шафқатсиз неваралари
қайларга оборар бизларни айриб!

Умр ҳам ўтгандай...
офтоб сўлгандай...
қайғули харсанглар хаёлни эзар,
жаннатни соғиниб ётган чўлларда
қашқирлар галаси қонсираб кезар.
Эй, гулим,
кўзларга ёшлар тўлганда
соямиз қўшилган дамларни эсланг!

КАМАЛАК

ДАМ ОЛИШ САҲИФАСИ

2000 ЙИЛГИ ОЛИМПИАДА ҚАЕРДА БЎЛАДИ?

Албатта, бу саволга анчадан бери жавоб изланяпти. Лекин Олимпия ўйинларига даъвогарлар сони кўп бўлгани учун ҳали ҳам аниқ бир гап айтиш қийин. Мана, биргина Олмонияни олинг. Шу бугунгача кўпчилик Рурск вилоятини даъвогарлар сафига қўшиб турган эди. Аммо маълум бўлишича, вилоят масъуллари ўзларининг аввал қабул қилган қарорларидан кечганлигини билдиришди. Чунки энг йирик учрашувлардан саналган бундай Олимпиада ўйинларини ўтказиш осонми? Қанча сарф-харажат кетишини айтмай қўя қолайлик.

Ниҳоят, 2000 йилги ёзги Олимпиада ўйинлари ўтказиш учун шаҳарлар ўртасида ташланган қуръа иштирокчилари сафига Берлин шаҳрини киритишди. Олмония миллий Олимпия қўмитаси президенти Вилли Дауме «Рурскликларнинг ўз ўринларини берлинликларга бўшатиб беришини ягона немис миллатининг равнақи йўлида қўйилган хайрли қадамлардан бири» деб айтди.

ЮТҚАЗИБ ҚЎЙИШДИ...

Мамлакатимиз Олимпия терма командаси футболчиларининг бу гал омадлари келмади. Улар Деҳлида Жавоҳарлаъл Неру хотирасига бағишлаб ўтказилаётган йирик турнирда руминияликларга 1:4 (0:2) ҳисобида ютқазиб қўйишди.

Руминлар билан бўладиган ҳар бир учрашув (у қаерда бўлмасин) командамиз учун оғир бўлишини мухлислар яхши биладилар. Чунки дунё футболида уларнинг тутган ўрни кўпам қувонарли бўлмаса-да, лекин ўйин, тактика жиҳатидан анчагина устунликка эга эканликларини тан олиш керак. Тўртта тўпга бор-йўғи биттагина жавоб тўпини Александр Заваров киритди.

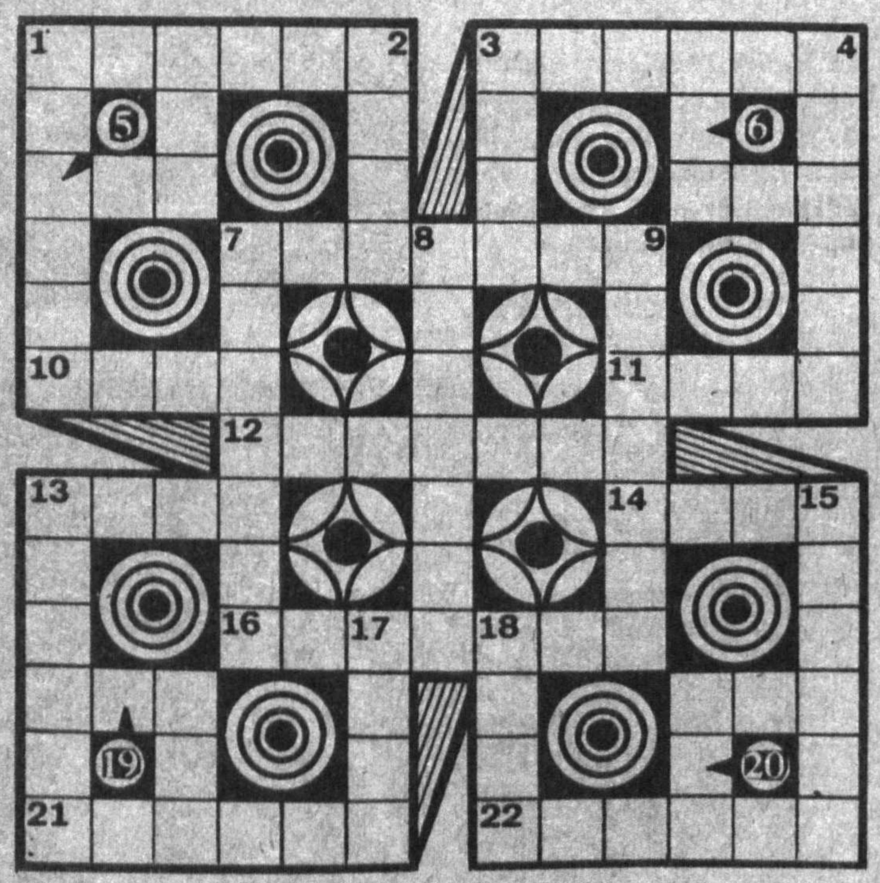

ЭНИГА: 1. Баъзи буюмлар тайёрлашда ишлатиладиган фил суяги. 3. Овруполик денгиз сайёҳи. 7. Тажриба, илмий текшириш. 10. Ер куррасининг шимолий қисми. 11. Серсоя дарахт. 12. Шифобахш йирик баргли гиёҳ. 13. Сайёралардан бири. 14. Ўсимлик учун муҳим кимёвий модда. 16. Бухоронинг ғарбидаги қадимий шаҳар харобаси. 21. Дунёга машҳур ҳинд асотири қаҳрамони. 22. Буюм ясовчи ва тузатувчи ҳунармандлардан бири.

БЎЙИГА. 1. Сурия пойтахти. 2. Мактуб тарзида баён этилган адабий асар. 3. Мухтор жумҳурият. 4. Тайёргарликсиз тезкор ёзилган шеър ёки қўшиқ. 7. Ўзбек кино санъати усталаридан бири, ССЖИ халқ артисти. 8. Африка халқлари миллий озодлик ҳаракати арбоби. 9. Қарчиғайлар оиласига мансуб йиртқич қуш. 13. Ўсимлик уруғидан униб чиққан ниҳол. 15. Новвойлик қурилмаси. 17. Иттифоқдош жумҳурият пойтахти. 18. Рангли металл.

БЕЛГИЛАНГАН ХОНАДАН СОАТ МИЛИ БЎЙИЧА:

5. Жамиятнинг моддий ва маънавий бойликлари мажмуи. 6. Грузин ёзувчиси, «Абадият қонуни» романи муаллифи. 19. Бирор давлатни ташкил қилган ер, майдон. 20. Араванинг ҳаракатлантирувчи қисми.

Ф. ОРИПОВ тузган.

«САБЪАИ САЙЁР» САҲНАДА

Маълумки, шу кунларда кенг жамоатчилик ўзбек классик адабиёти асосчиси, халқимизнинг улуғ шоири Низомиддин Мир Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллигини муносиб кутиб олиш учун қизғин тайёргарлик кўрмоқда. Ҳамза номидаги Ленин орденли ўзбек Давлат Академик драма театри ҳам бундан мустасно эмас. Отахон театримиз жамоаси бобомиз тўйига бир эмас, икки — «Алишер Навоий» (И. Султон ва Уйғун асари) ва болалар учун «Сабъаи сайёр» (Ҳайдар Муҳаммад инсценировкаси) — спектаклини тақдим этмоқчи. Куни кеча театр биносида «Сабъаи сайёр» спектаклининг премьераси бўлиб ўтди.

Навоий «Хамса»сига кирган достонларининг ҳар бири жаҳон адабиётининг нодир обидалари — «Махабхарата», «Рамаяна», «Илиада», «Одиссея», қадимги Грециянинг буюк трагиклари — Эсхил, Софокл, Еврепид трагедиялари, Шекспир, Мольер, Гёте, Л. Толстой, Р. Тагор асарлари қаторидан муносиб ўрин эгаллаши шубҳасиз. Зеро, шоирнинг улуғ замондоши Жомий ҳам Навоий ижодига юксак баҳо бериб, уни жаҳон адабиётининг энг улкан намоёндалари қаторига қўшганди. Шу жиҳатларини ҳисобга олганда, режиссёр Марат Азимов томонидан Навоий достонининг ўсмирларга мўлжаллаб саҳналаштирилиши жуда хайрли иш бўлди, деб ҳисоблаш мумкин. Таъкидлаб ўтиш жоизки, спектакль режиссёр, актёрлар, саҳна ишчилари, умуман, бутун жамоанинг жонбозлиги туфайли 20 кун ичида тайёрланди ва болаларга янги йил совғаси сифатида тақдим этилди.

Қисқа муддатда катта спектакль яратиш, ҳар бир сўз, ҳаракат устида соатлаб бош қотириш, ўзи яратаётган қаҳрамонига давр руҳини сингдириш, талабчан режиссёр, «инжиқликлари»га чидаш учун, режиссёрга эса барча ижодкорлар бошини бирлаштириш учун қанчалар мустаҳкам асаб, иродага эга бўлиш кераклигини айтишга ҳожат бўлмаса керак.

Спектакль Ажам мулкининг султони Шоҳ Баҳром (Р. Каримов ва Дилором (Г. Иброҳимбекова) севгиси ҳақида ҳикоя қилади. Мусаввир Леоний (артист С. Умаров) ёрдами билан паричеҳра Дилором висолига етишган шоҳ Баҳром умрини кайф-сафога сарфлай бошлайди, охир-оқибат мамлакат ҳаёти издан чиқади. Исёнлар, пайдо бўлиб қолган қароқчилардан қутулолмай турган Баҳром учун Дилоромнинг бир оғиз тўғри сўзи дард устига чипқон бўлади ва у ўз севгилисини ўлимга маҳкум этади.

Ёш актёр Рустам Каримов одил, адолатпарвар, қаттиққўл, лекин ишратга берилиб ҳурматини йўқота бошлаган ҳукмдорнинг мураккаб ички дунёсини аниқ очиб бера олган. Шоҳлик ва ошиқликни бирга олиб юришни истаган Баҳром бора-бора бу мумкин эмаслигини тушуниб етади.

Иқтидорли актриса Гулчеҳра Иброҳимбекова яратган Дилоромда эса гўзал, вафодор, ҳатто ўзига нисбатан қилинган адолатсизлик ҳам қалбидаги муҳаббатини сўндиролмаган садоқатли ёр тимсолини кўрамиз.

Муваффақиятли чиққан бу образлар қаторига артист Саидкомил Умаровнинг мусаввир Монийсини, артист Бахтиёр Қосимовнинг Пири тартиботини қўшиш мумкин. Умуман, спектаклдаги деярли барча ролларни ёшлар ижро этганлиги кишини жуда қувонтиради.

Ўзбек халқ эртаклари қаҳрамонлари — Аждарҳо, Девларнинг иштирок этиши воқеаларнинг янада шиддат билан ривожланишига хизмат қилади.

Лекин асар баъзи бир камчиликлардан ҳам холи эмас. Рассом Марат Соҳибгариев томонидан ишланган саҳна безаклари на афсона қаҳрамонлари яшаган давр, мамлакат, на ҳозирги давр руҳини беради. Тартибсиз, тушунарсиз, ибтидоий бўёқлар мажмуаси... қайси давр меъморчилик услубида яратилганлиги номаълум қасрлар тасвири, актёрлар ижросини маълум бир доирада чеклаб қўювчи жиҳозлар... Спектаклдаги шоҳ Баҳром қасри билан Чин ҳоқони қурдирган Оқ қаср фарқини сезмайсиз. Биз Марат Соҳибгариевни истеъдодли рассом сифатида биламиз, балки вақт тиғизлиги шундай муваффақиятсизликка олиб келгандир-у, лекин назаримизда ҳақиқий истеъдод мана шундай тиғиз вақтда ўзининг бор имкониятини ҳар томонлама намоён қила олиши керак.

Яна бир камчилик, юқорида айтганимиздек, тил масаласи. Пьеса тилида Навоийнинг мусиқий, поэтик тилини деярли учратмаймиз. Қаҳрамонлар ҳозирги замон тилида сўзлашадилар, бу жиҳатдан спектакль Навоий достонининг насрий баёни бўлиб қолган. Кейин, баъзи актёрларимиз талаффуз масаласига ҳам кўпроқ эътибор берсалар яхши бўларди. Бу камчиликларни албатта спектакль намойиши давомида тугатса бўлади, деб ўйлаймиз.

...Премьера бўлиб ўтди. Томошабинлар спектаклни жуда яхши кутиб олишди. Демак, ижодкорларнинг меҳнати беиз кетмабди.

Биз эса спектаклнинг барча ижодкорларига янги ижодий ютуқлар тилаб қоламиз.

Шуҳрат Армон ЗОКИРОВ.

ТВ

20 ЯНВАРЬ — ЯКШАНБА

● ЎзТВ I

8.00 «Ҳафтанома». (такрор.).

9.00 «Уч бақалоқ». Бадиий фильм («Ленфильм»). 10.25 «Тошкент» студияси кўрсатади. «Болалар». 11.45 «Алифбо сабоқлари». 1-босқич. 12.20 Халқ севган достонлар. «Ойпари». Ш. Болтаев ижросида. 13.20 «Дўстлик» студияси кўрсатади. «Дил торининг оҳанглари». 14.20 Спорт кўрсатувлари: 1. Таэквондо. 2. Эркин кураш.

Тижорат кўрсатуви.

15.20 «Сифатли тола учун». Қарши пахта тозалаш заводи ҳақида.

* * *

18.00 Кўрсатувлар тартиби. 18.05 «Қуён ва скрипка». Мультфильм. 18.20 Болалар учун «Кичкинтой» кўрсатуви. 18.50 «Мультипанорама». 19.30 «Ахборот» (рус тилида). 19.50 «Мулоҳаза». Жумҳурият театрлари муаммолари ҳақида. 20.30 «Ахборот». 20.50 «Мусиқа жавони». 21.30 Москва. «Вақт». 22.15 Телевизион миниатюралар театри. Янги йил сони. 23.45 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

9.00 «Сапеда». Мусиқий ахборот. 10.05 «Ҳар бир кишига ва барчага». Реклама. 10.15 «Офарин!» Қувноқ спорт ўйинлари. 11.05 «Набираларимга аталган цирк». Телевизион бадиий фильм (рус тилида).

* * *

17.50 Кўрсатувлар тартиби. 17.55 Театр учрашувлари. 18.35 «Шоми жавони». 20.00 «Ҳафта». Информацион кўрсатув. 20.30 «Шоми жавони» (давоми). 21.30 Москва. «Вақт». 22.15 «Шоми жавони» (давоми). 23.50 «Телетомошабин ҳамроҳи».

● МТ I

8.30 «ТСН». 8.45 Ритмик гимнастика. 9.15 «Спортлото» тиражи. 9.30 «Эрта саҳарлаб». 10.30 «Ватан хизматида». 11.30 Тонгги дам олиш программаси. 12.00 Саёҳатчилар клуби». 13.00 «Здоровье». 13.30 «Қишлоқ янгиликлари». 14.30 «Болалигимиздаги булутлар». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси («Союзтелефильм»). ЮНЕСКОнинг бош директори Ф. Майорнинг кириш сўзи билан бошланади. 15.30 «ТСН». 15.45 ССЖИ Давлат академик халқ рақс ансамблининг концерти. Бадиий раҳбар — ССЖИ халқ артисти И. Моисеев. 16.50 «Янги авлод танлайди». Имконият. 18.15 Москва Давлат симфоник оркестри чалади. Дирижёр — П. Коган. 18.40 «Уолт Дисней таништиради...».

Якшанба кинозали

19.30 Кино янгиликлари. 19.45 «Катта вальс». Бадиий фильм (АҚШ). 21.30 «Вақт». 22.15 «Ника-90».

Тунги телевидение

00.15 «Гўзаллик оламни асрайди». Бутуниттифоқ гўзаллик танлови. 01.45 «Итюрак». Телевизион бадиий фильм. 2-серия.

Бош муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ: Муқаддас АБДУСАМАТОВА, Зиёвиддин ОРТИҚХЎЖАЕВ, Карим РАҲИМОВ, Фаррух РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Зайниддин РИХСИЕВ (масъул котиб), Қурбон ЭШМАТОВ.

Таъсис этувчи: Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси
(УЧРЕДИТЕЛЬ ЦК ЛКСМ УЗБЕКИСТАНА)

Рўзнома 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган.

БЎЛИМЛАР: ёшлар сиёсати — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-55-96; табиат ва экология — 32-57-52; иқтисодиёт ва тижорат — 32-58-47; ахлоқ ва ахборот — 32-57-52; спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; халқ таълими — 32-58-48; хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-57; қабулхона — 32-56-58.

Манзилгоҳимиз: 700083. Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Индекс: 64607.
380.000 нусхада чоп этилади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Рўзномамиз ҳафтанинг сешанба, чоршанба, жума, шанба кунлари чиқади.

Яна рўзномада кўришгунча!

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси

Буюртма: 4732.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12